

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav románských studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Petra Janoušková

Daimón:
Jednota a protikladnost světa Lopeho de Aguirre

Daimón:
The Unity and the Contradiction of the Lope de Aguirre's World

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Anna Housková, CSc.

Praha, 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25.7.2011

podpis

Abstrakt

Práce je zaměřena na rozbor a interpretaci románu Daimón od argentinského spisovatele Abela Posseho. Naznačuje kontext tzv. nového historického románu v Latinské Americe, přibližuje historické pozadí událostí v románu, poukazuje na využití „převráceného úhlu pohledu“ jako narativního principu, přihlíží také k pojetí času. Podrobněji se pak zaměřuje na rozbor kompozice, koncipované jako výklad z tarotových karet, a zkoumá význam tarotu pro nejen interpretaci románu Dimón, ale i pro celkové chápání světa.

Klíčová slova:

Tarot, Lope de Aguirre, Abel Posse, nový historický román Latinské Ameriky, dialogičnost, intertextualita, parodie, heteroglosie, duchovní cesta, Toltékové, toltécký šamanismus, Carlos Castaneda, cyklické pojetí času, protiklady, poznání.

Abstract

The present work is focused on interpretation of the novel Daimón, written by Argentinian writer Abel Posse. It indicates the context of the „Latin America’s new historical novel“, comments the historical background of the story, touches the concept of time in the novel. Then the work analyses in detail the composition of the novel which is structured as a Tarot cards reading, explains the importance of the Tarot not only for interpretation of the Daimón novel, but also for understanding the World in general.

Key words:

Tarot, Lope de Aguirre, Abel Posse, new historical Latin America’s new historical novel, dialogism, parody, heteroglossia, spiritual path, Toltec, Toltec shamanism, Carlos Castaneda, concept of cyclical time, contradictions, realization.

Obsah

1.	Úvod	7
2.	Abel Posse, jeho život a dílo	11
3.	Nový historický román v Latinské Americe	13
3.1	6 typických rysů nového historického románu podle Mentona a jejich přítomnost v románu Daimón	14
4.	Převrácená skutečnost jako narativní princip v románu	20
5.	Tarot a jeho význam v románu Daimón	26
6.	Duchovní cesta Lopeho de Aguirre jako symbol duchovního přerodu Latinské Ameriky	29
6.1.	Karta Poslední soud	29
6.2.	Karta Ďábel	31
6.3.	Karta Císařovna	33
6.4.	Karta Císař	35
6.5.	Karta Eso disků	39
6.6.	Karta Milenci	44
6.7.	Karta Věž	46
6.8.	Karta Blázen	49
6.9.	Karta Viselec	56
6.10.	Karta Slunce	59
7.	Závěr	63
8.	Resumen	64
9.	Résumé	67
10.	Summary	68

1. Úvod

Daimón: Una novela tan importante como Cien años de soledad¹

(*Démon*: Román stejně významný jako Sto roků samoty)

Román *Daimón* od argentinského spisovatele Abela Posseho byl poprvé vydán roku 1978 jako první část plánované trilogie, která se měla zabývat velkými tématy z historie Ameriky: *Démon* (*Daimón*), *Psi z ráje* (*Los perros del paraíso*) a *Dlouhý podvečer cestovatele* (*El largo atardecer del caminante*). Kniha *Daimón* je považována za typickou ukázkou žánru zvaného "nový historický román Latinské Ameriky", k němuž Posse významně přispěl třemi uvedenými tituly. V souladu s charakteristikou nového historického románu vychází román *Daimón* ze skutečných historických událostí a jeho hlavní postava, Lope de Aguirre, je také skutečnou historickou osobností. Kniha nám však nabízí pohled na minulost z odlišné perspektivy, než jakou již známe z klasických historických publikací.

Nový historický román se začal objevovat v Latinské Americe ve druhé polovině 20. století. Seymour Menton² nebo také Teodosio Fernández³ předpokládají, že významným motivem, který přispěl k jeho vzniku, byla potřeba přehodnotit historii amerického kontinentu v souvislosti s blížícím se 500. výročím objevení Ameriky, zaujmout k němu určitý postoj, bilancovat důsledky minulých událostí a v ideálním případě z nich vyvodit závěry, podstatné pro budoucnost. Toto významné a zároveň kontroverzní výročí se stalo předmětem zájmu mnoha autorů druhé poloviny 20. století. Pro samotného Posseho byla, kromě potřeby přehodnocovat, motivem k napsání tří uvedených novel také tehdejší politická situace nejen v Argentině, ale i v sousedních zemích (diktatura Jorge Rafaela Videly v Argentině (1976-1981), generála Pinocheta v Chile (1973-1990), Alfreda Stroessnera v Paraguayi (1954-1989) a Juana Maríí Bordaberryho v Uruguayi (1973-1976)).

Cuando Posse publicó *Daimón*, en 1978, el panorama había cambiado notablemente. Los años setenta supusieron para Argentina el regreso de Perón, en 1973, y luego el gobierno militar que a partir de 1976 acentuó el clima de represión y violencia compartido por los demás países del cono sur. Los escritores argentinos supervivientes hubieron de callar, de exiliarse o de buscar

¹ ARMAS MARCELO, J.J. Lope de Aguirre, Príncipe de la libertad. *El País*. 8.8.1979 [online]. [cit.2011-06-16]
Dostupné z: <http://www.elpais.com/articulo/cultura/OTERO_SILVA/_MIGUEL/Lope/Aguirre/Principe/libertad/elpepicul/19790808elpepicul_13/Tes>

² MENTON, Seymour. *La nueva novela histórica de la América Latina*. Calzada de San Lorenzo: IEPSA, 1993. s.46

³ ARACIL VARÓN, Beatriz. *Daimón de Abel Posse: Hacia una nueva crónica de América*. [online]. [cit.2011-07-25]
Dostupné z: <http://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/5940/1/ASN_05-06_04.pdf>

fórmulas narrativas capaces de evitar la censura y la autocensura. La novela histórica fue una de las posibilidades, en un momento en que el género empezaba a mostrar en Hispanoamérica una gran vitalidad. *Daimón* y *Los perros del Paraíso* [...] fueron las contribuciones de Posse al desarrollo de sus modalidades más novedosas.⁴

(Když Posse v roce 1978 vydal román *Daimón*, politické panorama se výrazně změnilo. Sedmdesátá léta představovala pro Argentinu návrat Peróna v roce 1973 a následně vojenské vlády, která od roku 1976 posilovala atmosféru represí a násilí, přítomné i ve všech ostatních zemích Cono Sur. Argentinští spisovatelé, kteří přežili, byli donuceni mlčet, odejít do exilu nebo hledat narativní formy, které by nemusely být podrobeny cenzuře a autocenzuře. Historický román byl jednou z možností, protože v té době tento žánr projevoval v Latinské Americe velkou životaschopnost. Knihami *Démon* a *Psi z ráje* [...] Posse přispěl k rozvoji jeho nejoriginálnějších podob.)

Sám Posse říká, že témata objevení a dobytí Ameriky a historické osobnosti, které v těchto událostech figurovaly, mu posloužily jako prostředek pro zachycení a vykreslení ducha současné Ameriky v politickém kontextu. V aktuálním politickém dění totiž Posse špatřoval alarmující podobnost s děním historickým, uvědomoval si přítomnost stále se opakujících prototypů osobností a znovu se opakujících situací, jako by Amerika vězela v uzavřeném kruhu a nemohla se z něho vymanit. Tato myšlenka je v románu *Daimón* vyjádřena cyklickým pojetím času a opakujícími se reinkarnacemi Lopeho de Aguirre.

Cuando yo elegí el personaje de Lope de Aguirre me pareció que era un personaje fascinante, y que yo podía rehabilitar la barbarie de Aguirre, la barbarie maravillosa de España, la barbarie que termina con una aventura desopilante y genial, aunque monstruosa. Este personaje me pareció tan descomunal que decidí que tenía que seguir viviendo, porque esa impronta anárquica y salvaje es la que permaneció en América [...]. Los dictadores de América son, de alguna manera, ese Lope de Aguirre, y yo traté de que ese personaje tuviera dos vidas: la suya real y otra que, mediante sucesivas reencarnaciones, lo lleva hasta el siglo XX. Ese ha sido mi esfuerzo y mi intento, el de utilizar a este personaje como símbolo de los diversos avatares de la vida y de la historia americana.⁵

(Když jsem si vybral osobnost Lopeho de Aguirre, bylo to proto, že mi připadal fascinující, připadalo mi, že bych mohl ospravedlnit jeho barbarství, úžasné barbarství Španělska,

⁴ ARACIL VARÓN, Beatriz. *Daimón* de Abel Posse: Hacia una nueva crónica de América. [online]. [cit.2011-07-25] Dostupné z: <http://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/5940/1/ASN_05-06_04.pdf>

⁵ ARACIL VARÓN, María Beatriz. *Abel Posse: de la crónica al mito de América*. Murcia: Compobell, S.L., 2004. s.93

barbarství, které vyústilo ve šprýmovné a geniální, i když zrudné, dobrodružství. Jeho osobnost mi připadala natolik vybočující, že jsem se rozhodl, že by měl žít i nadále, protože stopy jeho anarchie a barbarství v Americe přetrvaly [...]. Američtí diktátoři jsou sým způsobem všichni Lope de Aguirre a já jsem se pokusil dát této osobnosti dva životy: její skutečný a pak další, který Aguirreho skrze několik reinkarnací přivádí až do 20. století. Snažil jsem se a mým záměrem bylo využít tuto osobnost jako symbol nejrůznějších proměn v životě a historii Ameriky.)

Z těchto slov je patrná protikladnost, s níž Posse objevení a dobytí Ameriky i osobnost Lopeho de Aguirre vnímá a termín "úžasné barbarství", jímž Posse Aguirreho charakterizuje, nám již sám o sobě může naznačit originální způsob zpracování tohoto tématu, jehož výsledkem je rovněž protikladné dílo: na jednu stranu parodizující příběh, v němž však v průběhu četby odhalíme hluboké filozofické myšlenky a významné poselství, které se může stát impulsem k přehodnocení dosavadního způsobu života, a to nejen na americkém kontinentu.

Dalším záměrem nového historického románu je demytizovat historii, a to jak v kladném, tak v záporném slova smyslu, a celkově zpochybnit možnost její objektivní interpretace. Jak říká novinář J.J. Armas Marcelo⁶, zapomínáme na to, že takzvané „seriózní“ historické publikace nám nemusí vždy přinášet objektivní svědectví, byť tato svědectví mohla být sepsána přímými účastníky určitých historických událostí nebo osobami, které alespoň žily ve stejné době, což postačuje k tomu, abychom dnes tato svědectví považovali za věrohodná. Pravdou ale může být pravý opak. Uvědomíme-li si, že v dávné historii většinou nepanovala velká svoboda slova a ten, jehož díla si mohla získat věhlas, s největší pravděpodobností nemohl zaujímat a vyjadřovat příliš kontroverzní postoje, nutně musíme zapochybovat o tom, zda různé kroniky a deníky, psané přímo v terénu, skutečně přinášejí pravdivé zprávy. Navíc je pravděpodobné, že i tenkrát museli kronikáři za svou práci pobírat honorář, a nemohli se tedy ve svých spisech stavět proti tomu, kdo jim za ně platil. V našem případě například existuje nespočet publikací, které se zabývají osobností Lopeho de Aguirre, a většina z nich se shoduje v tom, že se jednalo o postavu veskrze negativní až zrudnou, kriminálního a buřiče, který byl do Ameriky poslán především proto, aby se ho Špalělsko jako nepohodlné osoby zbavilo, a který neváhal ani z tak velké vzálenosti Španělskou korunu zradit a ve své rebelii pokračovat. Posse cítí potřebu tento jednostranný pohled narušit a polemizovat s ním, ne proto, aby

⁶ ARMAS MARCELO, J.J. Lope de Aguirre, Príncipe de la libertad. El País. 8.8.1979 [online]. [cit.2011-06-16] Dostupné z: <http://www.elpais.com/articulo/cultura/OTERO_SILVA/_MIGUEL/Lope/Aguirre/Principe/libertad/elpepicul/19790808elpepicul_13/Tes>

z Lopeho de Aguirre udělal kladného hrdinu, ale proto, aby poukázal na dvojznačnost veškerých našich činů a naší existence jako takové. K tomu využívá metodu vykládání osudu z tarotových karet, která do jeho konceptu mnohoznačnosti všech věcí přímo dokonale zapadá.

Stejně tak Posse narušuje jednostranný pohled na objevení Ameriky a celkově na úlohu, kterou v průběhu staletí sehrálo na americkém kontinentu Španělsko. V praxi měl sám možnost pocítit účinek pohledu „z druhé strany“, když pobýval jako diplomat nějaký čas v Limě, v Praze, nebo během působení v Kulturním institutu v Paříži. Jak sám přiznává, tyto pobyty v cizině mu umožnily nahlížet na svou vlastní zemi i na celou Ameriku s potřebným odstupem a pochopit tak určité věci, které mu do té doby zůstávaly skryty, a v rozhovoru s Magdalenou García Pinto prozrazuje:

[...] un continente en formación [...]. Así veo yo a América desde Europa. Eso influyó y está metida para siempre en mí esa visión.⁷

([...] utvářející se kontinet [...]. Tak vidím Ameriku z Evropy. To mě ovlivnilo a takováto vize ve mně navždy zůstává.)

Román Daimón může také sloužit jako protipól všem historickým pramenům, které byly sepsány vítěznou stranou, tj. Španěly nebo jinými conquistadory a jejich následovníky. Přestože Aguirre původně patří právě k této vítězné straně, jeho rebelství vůči Španělsku ho z této skupiny vylučuje, navíc v románu dochází k jeho postupné amerikanizaci a identifikuje se s národy, které byly conquistadory přemoženy - s poraženou stranou. Aguirreho příběh nám tedy zprostředkuje onen důležitý pohled z opačné perspektivy⁸. Vzhledem k propojení románového příběhu s tarotovými kartami a nejrůznějšími filozofiemi, nabízí Daimón poměrně široké možnosti interpretace. Navíc zde figuruje nepřeborné množství postav, ať už historických nebo fiktivních, z nichž každá může být symbolem, a každý z těchto symbolů může o naši interpretaci o zase kousek nebo naopak zásadně posunout. V každém případě je román Daimón hlavolamem, který fascinuje způsobem, jímž do sebe jeho jednotlivé součástky zapadají, ale který nelze rozluštit tak snadno, pokud to vůbec je možné. Stejně jako v tarotu,

⁷ ARACIL VARÓN, María Beatriz. *Abel Posse: de la crónica al mito de América*. Murcia: Compobell, S.L., 2004.s.27

⁸ ARACIL VARÓN, María Beatriz. Daimón de Abel Posse: Hacia una nueva crónica de América [online]. [cit.2011-06-30]. Dostupné z: <http://www.biblioteca.org.ar/libros/300075.pdf>

2. Abel Posse – život a dílo

Abel Posse⁹ (Abel Parentini Posse) se narodil roku 1934 v Argentině ve městě Córdoba. Vystudoval práva na Univerzitě v Buenos Aires a v letech 1959 - 60 absolvoval doktorské studium na pařížské Sorbonně.

Na Univerzitě v Buenos Aires nejprve působil jako docent, v roce 1962 přešel na Katedru politického práva Dr. Carlose Fayta, odkud odchází r. 1966. V roce 1965 vstupuje do diplomatických služeb a čeká ho bohatá diplomatická praxe. Jako velvyslanec působí v Moskvě (1966-69), Limě (1969-71), jako generální konzul v Benátkách (1973-79), jako kulturní rada v Paříži (1981-85), v Izraeli (1985-88). V letech 1990-96 byl dokonce velvyslancem v Praze, dále v Peru (1998-2000), Dánsku (2000-2002), působil v Unesco v Paříži (2002) a nakonec ve Španělsku (2002-2004).

Vzal si Sabine Wiebke Langenheim, s níž měl syna Ivána, který dnes již nežije.

Jako novinář spolupracoval s nejrůznějšími periodiky, kde publikoval práce na téma mezinárodní politiky a strategie. Přednášel na mnoha univerzitách a v různých kulturních centrech v Argentině, Španělsku nebo Francii. Na Univerzitě Complutense v Madridu se věnoval problematice Inků a předkolumbovských kosmovizí.

Podobnými tématy se zabývá i ve své literární tvorbě, především v trilogii románů, spadajících do žánru nového historického románu (Daimón, Los perros del paraíso, El largo atardecer del caminante). Za své literární dílo obdržel řadu árodních i mezinárodních ocenění a jeho knihy byly přeloženy do mnoha bezmála dvaceti jazyků.

Další publikace: Průkopníci (Los bogavantes), Tygří tlama (La boca del tigre), Okamžik smrti (Momento de morir), Královna el Plata (La Reina del Plata), Skrytí démoni (Los demonios ocultos), Cestovatel do Agarthy (El viajero de Agartha), Vášen podle Evy (La pasión según Eva), Sečity Agy (Los cuadernos de Aga), Argentina: velká cesta (Argentina: El gran viaje), Kontinent života (El continente de la vida), Zatmění Argentiny (El eclipse Argentino),

⁹ Oficiální stránky Abela Poseeho. [online]. [cit.2011-07-27]
Dostupné z: <www.abelposse.com>.

Velkými písmeny (En letra grande), Svaté bláznovství Argentinců (Santa locura de los argentinos), Když zemře syn. Skutečná kronika (Cuando muere un hijo. Una crónica real).

Poezie: Oslava Machu Picchu (Celebración de Machu Picchu), V hrobě George Trakla (En la tumba de Georg Trakl).

3. Nový historický román v Latinské Americe

Nový historický román Latinské Ameriky je literární žánr, který se objevuje v latinskoamerické literární tvorbě druhé poloviny 20. století. Termín „nový historický román Latinské Ameriky“ formuloval a popsal spisovatel a literární kritik Seymour Menton¹⁰ poté, co při četbě několika historických románů z let 1979 – 1987 pozoroval přítomnost určitých rysů, jimiž se tato díla odlišovala od jiných historických románů, publikovaných ve stejné době. Na základě toho analyzoval téměř čtyři stovky historických románů, které postupně vycházely v letech 1949 – 1992 a rozdělil je do dvou skupin: tradiční a nový historický román. Pod pojmem tradiční historický román Menton chápe historický román s prvky romantismu, který se na literární scéně udržel po celé 19. století a přetrval dokonce až do počátků století dvacátého a jehož hlavním cílem bylo přiblížit čtenáři skutečné osobnosti nebo události z historie, a přispět tak k upevnění národního uvědomění.

Cíle tzv. nového historického románu jsou poněkud odlišné. Historické události a významné historické postavy zde slouží jako základní stavební materiál, jsou však podřízeny hlubší filozofické myšlence. Nový historický román tak přesahuje svou původní popisnou a zprostředkující funkci a vede spíše k zamyšlení se nad smyslem historie, snaží se poskytnout odlišné úhly pohledu na klíčové události a jejich dopad na současnost, zaujímá kritické postoje. K tomu využívá nejrůznějších stylistických prostředků, které budou popsány níže.

Největšího rozkvětu dosahuje nový historický román kolem roku 1979. Menton uvádí cca 23 děl, které do této kategorie bezesporu spadají. První skutečný nový historický román však vznikl již mnohem dříve. Jedná se o román *Království z tohoto světa* (*El reino de este mundo*) od kubánského spisovatele Aleja Carpentiera, který vyšel v roce 1949 a lze v něm najít některé charakteristické rysy nového žánru. Tyto rysy nalezneme i v dalších Carpentierových dílech: *Podobný noci* (*Semejante a la noche*), *Cesta do Santiaga* (*El camino de Santiago*), *Harfa a stín* (*El arpa y la sombra*), *Století světla* (*El siglo de las luces*), *Barokní koncert* (*Concierto barroco*), proto je tento autor považován za iniciátora vzniku nového historického románu, i když jeho rozvoji přispěli i další významní autoři jako Jorge Luis Borges, Augusto Roa Bastos nebo Carlos Fuentes.

¹⁰ MENTON, Seymour. *La nueva novela histórica de la América Latina*. Calzada de San Lorenzo: IEPSA, 1993.

3.1 **6 typických rysů nového historického románu podle Mentona a jejich přítomnost v románu Daimón**

Menton¹¹ specifikoval 6 hlavních rysů, které charakterizují nový historický román Latinské Ameriky, i když samozřejmě není podmínkou, aby se všechny tyto rysy vyskytovaly vždy současně v jednom díle. Naopak je třeba zmínit, že u mnohých románů je přechod mezi tradičním a novým historickým románem velmi neostrý a jejich příslušnost k jedné nebo druhé skupině je diskutabilní. V románu Daimón však lze identifikovat téměř všechny uvedené rysy, o jeho zařazení do kategorie nového historického románu tedy nelze pochybovat.):

1. Zprostředkování obrazu určitého historického období je podřízeno prezentaci filozofických myšlenek, které lze aplikovat na jakékoli období z minulosti, přítomnosti nebo budoucnosti. Nejvýznamnějšími z těchto myšlenek jsou nemožnost poznat skutečnou historickou nebo současnou pravdu, cyklický charakter historie a praxadoxně také její nepředvídatelnost.

Výchozím bodem románu Daimón je objevení Ameriky a protagonistou skutečná historická postava, Lope de Aguirre. Román se však nevěnuje pouze jednomu konkrétnímu historickému období, naopak odkazuje k mnoha významným momentům, a to nejen z americké historie. Daleko překračuje hranice Ameriky a vytváří tak určitý průřez celosvětovou historií až do současnosti. Poukazuje především na podobnost některých událostí, které proběhly v jiném časovém období a nezávisle na sobě, ale lze v nich spatřovat podobnost více než zarážející, což je důkazem opakování stejných modelů, a tedy cykličnosti historie. Tyto události, ať už jsou jakéhokoli data, mají většinou společný destruktivní účinek na určitou část lidské společnosti. V románu slouží jako symboly prozrazující duchovní stav lidstva, jejichž význam se Posse snaží vysvětlit a odůvodnit s pomocí tarotu. Sestavuje tak ne příliš lichotivý obrázek lidského společenství a nastiňuje možná východiska z některých stále se opakujících problémů, přičemž se opírá o poselství a moudrost nejstarších světových filozofických směrů, tarotu a o moudrost amerických indiánských

¹¹ MENTON, Seymour. *La nueva novela histórica de la América Latina*. Calzada de San Lorenzo: IEPSA, 1993.s.42

šamanů. Cyklický charakter se v románu nevztahuje pouze na historické události, ale na celou existenci kosmu, tedy i lidských bytostí. Připouští se v něm existence věčného života a reinkarnace, což je v souladu s filozofií tarotu, na níž je román založen.

2. Vědomé zkreslování historických událostí pomocí nadsázky, anachronismů a vynechání souvislostí.

Historie je pro Posseho velkou vášní, proto je kniha historickou látkou doslova přeplněna. Jedná se o nejrůznější odkazy a narážky, vztahujícími se buď k určitým historickým událostem nebo obdobím, osobnostem atd., kulturním znakům, atd. Ve většině případů se zřejmě jedná o fakta skutečná, jejich zkreslení však spočívá jednak v porušení souvislé časové linie, autor si vybírá pouze určitá období, která mohou sloužit jako podklad pro vyjádření určité myšlenky, a ostatní časové úseky vynechává. Navíc autor tyto momenty nepopisuje explicitně, čtenář je musí identifikovat prostřednictvím určitých charakteristických znaků. Mnohy tak je možnost správné interpretace obtížná, ne-li nemožná, každopádně vyžaduje studium sekundární literatury. V některých případech naopak autor používá velmi detailní popis, kde směřuje jak detaily pravdivé, tak fiktivní - např. zmínka o objevení Machu Picchu profesorem Hiramem Binghamem, kde např. popisuje, jaké bylo ten den počasí (skutečnost) a poté uvádí, že Bigham našel místo neobydlené (fikce). Detailní popis na jednu stranu může zvyšovat věrohodnost, ale vezme-li čtenář v úvahu parodizující tón knihy, logicky pojímá podezření, že se jedná o fikci, přičemž opak může být pravdou. Autor tak čtenáře dokonale mate. V textu kromě toho používá anachronismy, např. výraz „pogrom“ (ve smyslu hromadného vyvražďování), se začal používat v 19. století v Rusku, ale Posse jej používá již na počátku knihy, zasazuje jej tedy do 16. století. Dalším anachronismem je zařazení postav do jiného období.

3. Smyšlenost historických postav v jiném smyslu než jak definuje Walter Scott.

V románu vystupuje velké množství skutečných historických postav z nejrůznějších společenských okruhů a období – od conquistadorů přes

politiky, spisovatele, básníky, kronikáře, až po nejrůznější významné osobnosti z řad amerických domorodců. Některé z těchto postav nesou svoje vlastní jména (el cura (kněz) Henao – účastník výpravy po boku Aguirreho, španělský král Filip II, španělský král Ferdinand VII, Aguirreho dcera Elvira, Doña Inés – milenka Pedra de Ursúa, jednoho z conquistadorů, Emiliano Zapata, Hiram Bingham – objevitel Machu Picchu atd...), identita některých je však maskována jmény fiktivními a lze je identifikovat podle určitých typických rysů, přezdivek nebo konkrétních počinů. Pod jménem Huamán se tak skrývá kronikář Inků Felipe Huamán (Guamán) Poma de Ayala, Blas Gutiérrez el Cronista (Kronikář) je ve skutečnosti zřejmě mexický spisovatel, básník a novinář Manuel Gutiérrez Nájera, Gerónimo de Spínola el genovés astuto (mazaný Janovan) může být ve skutečnosti španělský generál janovského původu Ambrosio Spínola, el Coronel Carrión (plukovník Carrión) může být plukovník Francisco de P. Carrión, který bojoval v Mexiku proti vpádu Francouzů v roce 1863, alferez (podporučík nebo praporečnick) Nuflo Hernández může představovat Pedra Hernández del Rosal, praporečnicka katolických králů atd. Identifikace všech postav je v každém případě závislá na velmi dobré znalosti historie, čímž Posse ještě o něco více komplikuje možnosti interpretace. Postavy se navíc v románu objevují naprosto anachronicky, většina z nich Aguirreho provází již od začátku knihy, tedy od 16. století, přitom mnozí z nich žili daleko později a s Aguirrem se tak setkat nemohli. Zajímavé je také to, že některé postavy se sice objevují v knize již od první kapitoly, ale skutečně výrazně se začnou projevovat až v době, kdy skutečně žili (nebo alespoň přibližně v této době), jako by celou dobu, kdy snášeli útrapy Aguirreho výpravy, čekali na svou příležitost, Posse tak nechává jejich typické charaktery krystalizovat po celá staletí, jako je tomu v případě Blase Gutiérreze (Gutiérrez Nájera), u něhož se literární vlohy projevují hned od počátku (je hlavním kronikářem Aguirreho), ale teprve v kapitole Věž, kdy se v románu dostáváme do 18. a 19. století, dosahuje věhlasu díky své literární tvorbě.

Smyslenost literárních postav, které mají své vzory v postavách skutečných, tedy spočívá v tom, že jsou zařazeni do jiných historických období a jsou jim tak připisovány jiné skutky, jiné společenské vztahy, jsou parodovány. Navíc tyto postavy „přežívají“ téměř pět století.

4. Metafikce

Metafikce = komentáře autora k vlastní literární tvorbě.

Snad jako jediný rys nového historického románu se v knize *Daimón* nevyskytuje.

5. Intertextualita

Intertextualitou se rozumí vztah určitého textu k jinému textu, ať už vyjádřený explicitně nebo implicitně. Krajní variantou intertextuality je palimpsest, neboli doslovný přepis textu jiného autora.

Například postava Huamána vystupuje nejen v románu *Daimón*, ale i v knize *Psi z ráje* (*Los perros del paraíso*). V díle dále vystupují nebo jsou zmiňovány postavy z americké literatury (Martín Fierro) nebo jiní autoři (Arguedas, Lugones). Vzhledem k tomu, že *Daimón* je „průřezem“ celou americkou historií i kulturou, bylo by s podivem, kdyby se zde neobjevily i odkazy k jiným textům.

6. Dialogičnost, karnevalový charakter, parodie, heteroglosie

Dialogičnost = koncept dialogičnosti popsal ruský literární vědec a teoretik Michail Bachtin. Jedná se o dvojznačnost nebo dokonce mnohoznačnost slov nebo celého textu. Dialogické pojetí textů nových historických románů tak jde ruku v ruce s Borgesovou myšlenkou, že historie je nepoznatelná, a nabízí čtenáři několik možných interpretací.¹²

Karnevalové pojetí = humoristická nadsázka, přehnaná koncentrace na tělesné funkce – od sexuálních až po vylučovací.¹³

Parodie = přetvoření původního obsahu v komickém duchu¹⁴.

¹² MENTON, Seymour. *La nueva novela histórica de la América Latina*. Calzada de San Lorenzo: IEPSA, 1993. s.44

¹³ Tamtéž, s.44

¹⁴ TOMACHEVSKI, Boris. *Teoría de la literatura*. Madrid: Técnicas Gráficas, S.L., 1982, s.46

V případě románu *Daimón* je dialogický charakter jedním z nejnápadnějších rysů díla. Propojení příběhu s tarotovými kartami nepřipouští pochyby o tom, že nás autor přímo vybízí k nejrůznějším vlastním interpretacím. Tak jako v tarotovém výkladu nám určitá kombinace karet nabízí nespočet možných verzí, to samé se může stát po přečtení románu – co čtenář, to jedna verze výkladu. Při tarotovém výkladu navíc záleží na konkrétní osobě vykladače, osobě tazatele i okolnostech, které výklad provázejí. To vše může vést k odlišným interpretacím i přesto, že kombinace vyložených karet zůstává stejná. Subjektivita tarotového výkladu velmi přesně zapadá do Borgesovy myšlenky nepoznatelnosti historie – rovněž závisí na okolnostech, osobě autora i čtenáře, a výsledek bude vždy jiný.

Posse detailně líčí praktiky mučení, v nichž se Aguirre přímo vyžívá, zaměřuje se vždy na nejcitlivější místa lidského těla a s neuvěřitelnou fantazií vynalézá nové a nové metody. Dokonce se jim posléze sám dobrovolně podvoluje v rámci exorcismu. Kniha je „okořeněna“ také nejrůznějšími sexuálními dobrodružstvími Aguirreho s téměř vědecky podrobnými popisy nebo „suchými“ poznámkami, což vede právě k zamýšlenému humornému nebo zesměšňujícímu efektu:

[...] Lope vivió la incomparable intensidad erótica de desnudar un cuerpo que no sólo estaba ocultado desde el nacimiento sino que tenía casi 2.000 años de obstinada vestidura [...]. Aguirre poseía no sólo la Monja-niña, sino también el fantasma idealizado [...]. Jadeos, gritos, ruegos, pesados silencios que sólo interrumpen el alarido final [...] Desde entonces Huamán empezó a temer cosas concretas: que se sacaran un ojo, por ejemplo.¹⁵

([...] Lope prožil neporovnatelnou zkušenost svlékat tělo, které nejenže bylo skryto od narození, ale kromě toho se skoro 2 000 let umíněně schovávalo pod rouchem [...]. Aguirre se zmocnil nejen Jeptišky-dívky, ale také idealizovaného přeludu [...]. Supění, křik, prosby, chvíle namáhavého ticha, přerušené už jen závěrečným výkřikem [...]. Od té doby se Huamán začal bát konkrétních věcí: že si vypíchnou oko, například.)

¹⁵ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981.s.160 – 161.

Heteroglosie = použití různých forem jazyka.

Posse kromě standardní španělštiny používá množství vulgarismů, které dokreslují parodizující tón.

4. Narativní princip založený na protikladech

Způsob, který si Posse zvolil pro prezentaci historické skutečnosti (toho, co jsme zvyklí nazývat skutečností), je převrácen "na ruby", aby tak narušil čtenářovu jistotu, že to, co prožívá a vnímá, je jedinou možnou skutečností, nebo že to, co si můžeme přecíst o historii, nemusí být vždy pravdou. Tento koncept se opírá o tarot, "magický" nástroj, založený na energetickém systému universu, neboli na interakci pozitivních a negativních energií, která představuje zásadní podmínku pro existenci jako takovou. Interakce obou energií a jejich vzájemný vliv často může způsobit, že negativní aspekty si "vymění roli" s pozitivními a skutečnost se změní v pravý opak. To naznačuje jednak nezbytnost existence protipólů, ale zároveň i jejich současnou přítomnost ve všech aspektech existence, a tedy i protikladnost existence. Jakmile si tuto protikladnost uvědomíme a porozumíme jí, může změnit náš celkový pohled na život a ukázat nám, jak této protikladnosti využít ve svůj prospěch.

Na tomto principu autor pravděpodobně založil svou interpretaci života Lopeho de Aguirre v románu *Daimón*, aby tak narušil zjednodušený a veskrze negativní pohled na tuto historickou osobnost, který nám historie nabízí, a aby ukázal, že Aguirreho lze chápat mnohem komplexněji, se všemi pro i proti, protože Posse sám cítí protikladnost Aguirreho osobnosti, jeho vnitřní boj mezi brutalitou a genialitou, jeho "úžasné barbarství". Kromě toho měl Aguirre přezdívku "Blázen" (El Loco), která, ať už se jedná o náhodu či ne, odkazuje k jedné z významných tarotových karet, představující velký kreativní potenciál.

Záměrem Posseho možná bylo ukázat, že být bláznem je jednou ze základních podmínek, která člověku umožňuje vidět věci, které ostatní nevidí, uskutečnit velké objevy a vynálezy, ale především realizovat ty nejdůležitější a plány, které by ti, kteří jsou omezeni logickým a racionálním myšlením, považovali za utopické. Podle tarotu jsou to vždy jen a jen naše vlastní hranice, které nosíme v sobě a musíme je překonat, stačí pouze chtít vědět a uskutečnit mnohem více.

První náznak "převráceného pohledu" na Aguirreho život najdeme již v na počátku knihy, kde Posse proti sobě staví dvě citace z textů¹⁶, pocházejících z období Kryštofa Kolumba. Pomocí těchto textů poukazuje na kontrast, existující mezi "skutečností" a obrazem,

¹⁶ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.9.

který si svět vytvořil o dvou civilizacích, které se "setkaly" po objevení Ameriky: Evopě (symbolu kultury, vědy a rozvoje = civilizovanost) a Americe (barbarství a zaostalost).

Civilización:

Cuando llegué aquí me enviaron dos muchachas muy ataviadas: la más vieja no sería de once años y la otra de siete; ambas con tanta desenvoltura que no la tendrían más unas putas.

(Cristóbal Colón. Carta VII a los Reyes. Jamaica, 1503)¹⁷

(Civilizace:

Když jsem sem přijel, poslali mi dvě nastrojené dívky: té starší nebylo ani jedenáct let a té mladší ani sedm; obě tak čiperné, že by strčily do kapsy i kdejakou děvku.

(Kdyštof Kolumbus, Carta VII a los Reyes. Jamaica, 1503))

Barbarie:

¡Ojalá nunca muera! ¡ojalá nunca yo perezca!

Allá donde no hay muerte, allá donde se triunfa
allá voy.

¡Olajá nunca muera! ¡Ojalá nunca yo perezca!

Sólo venimos a dormir

sólo venimos a soñar:

No es verdad, no es verdad
que venimos a vivir en la Tierra.

En yerba de primavera

venimo s convertirnos.

¡Ojalá mi canto despierte

las almas de mis compañeros muertos!¹⁸

(Barbarství:

Kéž bych nikdy nezemřel! Kéž bych nikdy neskonal

Tam, kde není smrt, tam kde se vítězí,
tam se ubírám.

Kéž bych nikdy nezemřel! Kéž bych nikdy neskonal!

Odcházíme jen spát

odcházíme jen snít:

Není pravda, není pravda,
že budeme žít na Zemi.

¹⁷ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. Tamtéž. s.9.

¹⁸ Tamtéž. s.9.

V jarní květiny
se proměníme.
Kéž má píseň probudí
duše mých mrtvých druhů!¹⁾

Knihy začíná rokem 1561, tedy rokem smrti Lopeho de Aguirre. Ten vstává z mrtvých a dochází k jeho znovuzrození, stejně tak jako se znovu zrodí i jeho současníci, kteří zemřeli před ním. Většina z nich byla zavražděna přímo Aguirrem, včetně jeho mladé dcery Elviry. Vstávají z mrtvých, aby se připojili k Aguirremu a mohli se účastnit další série dobrodružství, jež Lope nazýval "Jornada" (Výprava). Současně vzniká nový vesmír, utváří se nový svět, svět mrtvých.¹⁹ Chaos přechází v řád, vzniká světlo, definitivně se ustaluje pořadí ročních období, mrtví přecházejí od substance k formě. Vybaví se nám tak podobnost s biblickým stvořením světa, ale zatímco Bible popisuje počátek života, na jehož konci je smrt, v románu *Daimón* se jedná o život započatý smrtí.

Stejně tak se v Bibli život hodnotí a uzavírá posledním soudem, zatímco kniha *Daimón* jím začíná. První kapitola nese název "Poslední soud", což je kromě toho i název tarotové karty. Tato karta v sobě skrývá protiklad, na rozdíl od názvu totiž symbolizuje příchod nových začátků.

Veškeré principy života, jak ho běžně vnímáme, jsou zde převráceny, alespoň co se Lopeho de Aguirre týče. Pro něho je noc dnem, čas, který se řídí odlišnými zákony, je to čas teroru²⁰ a Aguirre ho využívá k boji s mrtvými, ale především mu umožňuje vidět to, co je mu ve dne skryto, odhaluje konspirace, dozvídá se o lidech ze své družiny spoustu věcí, které by oni sami nejraději skryli i sami před sebou. Jak uvidíme v kapitole věnované tarotu, autor zde zřejmě odkazuje k našemu podvědomí. Noc pro Aguirreho není časem odpočinku, vždy zůstává ve střehu. Během dne naopak neustále klimbá, je apatický a melancholický. Stejně tak smrt je pro něj útočištěm před zlem života. Zabití je forma ochrany nebo dokonce vyjádření lásky a něhy:

¹⁹ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.9-10.

²⁰ Tamtéž. s.13.

Detrás de ella Doña Inés de Atienza, estupenda (no había perdido su alcurnia en la fría horizontalidad). Como callado reproche dejaba sangrar sus heridas que brillaban bajo la luna. Él las causó pero por amor.²¹

(Za ním Doña Inés, úžasná (neztratila nic ze svého půvabu v ledové horizontalitě). Jakou tichou výčitku nechává krvácet své rány, zářící ve světle měsíce. To on je způsobil, ale z lásky.)

Mató de dos generosas puñaladas a su hija quinceañera para aliviarla de la vida (coincidía en esto con su traicionado Felipe II en que esto es un valle de lágrimas.²²

(Dvěma štědrými ranami zabil svou patnáctiletou dceru, aby jí ochránil před životem (v jednom se shodoval se svým zrazeným Filipem II, a sice že tohle je slzavé údolí.)

Amerika velmi dobře vycítila destruktivní sílu Evropanů a také se podivovala nad jejich převrácenými životními hodnotami:

Sólo en la muerte creían encontrar la inmovilidad necesaria para su „Construcción“.²³

(Domnívali se, že pouze ve smrti naleznou nehybnost, potřebnou ke svému "Tvoření").

Samotný historický moment objevení Ameriky je v knize prezentován rovněž z opačného pohledu, jako objevení Evropy „zvířaty a lidmi pralesních království“.²⁴ Tato dialogická interpretace objevení Ameriky se neobjevuje pouze v knize Daimón, podle Mentona se o objevení Evropy skupinou indiánů hovoří např. v Kronice o objevení (Crónica del descubrimiento), jejímž autorem je Alejandro Paternain.²⁵ Menton tento přístup k objevení Ameriky považuje za jeden z typických rysů nového historického románu.

V románu najdeme paralelu s křesťanským pojetím světa. Příběh začíná stvořením nového světa, objevují se četné narážky na Bibli, svatou trojici, k bohu. Pro Aguirreho však je bohem démon, zdroj všeho, čeho Aguirre dosáhne, dodává mu sílu i kreativní impulsy, aby mohl pokračovat v úkolu conquistadora.

²¹ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.13.

²² Tamtéž. s.8.

²³ Tamtéž. s.29

²⁴ Tamtéž. s.28

²⁵ MENTON, Seymour. *La nueva novela histórica de la América Latina*. Calzada de San Lorenzo: IEPSA, 1993. s.48

Aguirre si je vědom zločinného vlivu svého démona, avšak při pomýšlení na křesťanský svět a křesťanského boha, dochází k závěru, že ten je příliš slabý, nemá v sobě ani zdaleka takovou moc a kreativní sílu, ale své věrné pouze udržuje spoutané pocity strachu a viny. Lope se tedy přiklání na stranu démona, který mu alespoň dává sílu bojovat, jednat, existovat. A Lope má největší strach právě z toho, že by mohl přestat existovat, nemít žádnou důležitost:

¿Qué sería yo sin el Demonio? ¡Nada! ¡Una nulidad, un cagatinta armado! ¡Hay nombres que son su Ángel, como San Francisco, y otros que son su demonio... pero son!²⁶

(Co bych byl bez svého démona? Nic! Nula, ouřada se zbraní! Jsou lidé, kteří v sobě mají svého Anděla, jako Svatý František, a jiní, kteří existují díky svému démonu... ale existují!)

Démon je symbolem pekla. Literární texty, které psaly o Novém Světě, často používaly výraz "ráj" jako synonymum pro Ameriku, protože ráj bylo něco, co si všichni přáli v Americe nalézt. V prvních kapitolách knihy se však popisují osudy conquistadorů na území jihoamerického pralesa, které spíše než ráj připomínají peklo. Výprava s sebou přináší nepohodlí a utrpení, k tomu navíc i děsivé praktiky samotných conquistadorů, kteří tak dobytá území proměňují v peklo nejen pro původní obyvatelstvo, ale i pro sebe samé. V knize se také hovoří o conquistadorech jako o vyhnancích z ráje, což kontrastuje s původním záměrem Kolumbových výprav - nalézt v Americe západní ráj, jehož existenci lidstvo tušilo již 2 000 let před objevením Ameriky.

V hermeneutické symetrii má svatá trojice svůj protiklad v pekelné triádě, zastoupené Luciferem - destruktořem, Antikristem - perverzním ďáblem a Falešným prorokem - temným satanem. Zdá se, že všechny tyto elementy se spojují v osobnosti Aguirreho, který sám sebe považuje za posedlého ďáblem a místo boha y katolickou trojici vyzývá ďábla a jeho pekelnou triádu.

V průběhu děje Aguirre uskutečňuje duchovní cestu, která ho dovede až k prahu poznání. Absolvuje tedy životní dráhu, která začíná fyzickou smrtí a duší posedlou ďáblem, a končí duchovním zrozením a nalezením boha, nikoliv však boha v křesťanském pojetí, ale boha v podobě nebeské harmonie a nejvyšší jednoty.

²⁶ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.46.

Poslední kapitola, která je koncem příběhu, nese název tarotové karty Slunce, což je naopak symbol nového začátku, nové etapy, přinášející pozitivní energii. Kontrastuje tak s první kapitolou, která je nazvána Poslední soud. Konec je tedy v knize začátkem a začátek koncem.

Nakonec je ještě třeba zmínit způsob, jakým Posse ztvárňuje Aguirreho. S výraznou ironií líčí jeho jednoduchost, ngramotnost, buranství, ale na druhou stranu ho tato osobnost natolik fascinuje, že mu v knize propůjčí ty nejvyšší duchovní hodnoty. Protikladnost se projevuje napříč celou knihou, a to od nejmenších detailů až po celkové chápání knihy.

5. Tarot a jeho význam v románu Daimón

Ne náhodou spojil Abel Posse příběh ze svého románu s tarotovými kartami. Tarot je jedním z nejznámějších mystických nástrojů, které se v současné době využívají k sebepoznání a pochopení vzájemných souvislostí v našem životě. Je „zrcadlem duše“ a možnosti jeho využití jsou neomezené, může nám posloužit při hledání odpovědí na zásadní životní otázky, pomoci nám zorientovat se v přítomnosti a lépe ji pochopit, poznat možné příčiny a následky našeho jednání a nasměrovat nás tak, abychom byli schopni vyvarovat se v budoucnu opakování stále stejných chyb. Stejně tak se dá výklad z tarotových karet využít pro pochopení minulosti a méně často i k nahlédnutí do budoucnosti.

V tarotu existuje celkem 78 karet a pro samotný výklad pak poslouží pouze několik z nich. I přesto však je umění číst v těchto kartách velmi náročné, protože mohou nabídnout nekonečnou řadu kombinací, z nichž každá má svůj specifický význam a může zásadně ovlivnit smysl jednotlivých karet. Pro hlubší porozumění kartám jsou potřeba znalosti z dalších vědeckých nebo jiných alternativních oborů jako je např. kvantová fyzika, astrologie, hermetismus, kabala, psychologie atd. Vzhledem k náročnosti výkladu můžeme dospět k odlišným výsledkům v závislosti na osobnosti vykladače, na okolnostech a atmosféře, které výklad provázejí, ale především vzhledem k osobě, které se výklad týká. Neznamená to ovšem, že rozdíly v interpretaci jsou způsobeny chybným výkladem. Jsou pouze důkazem toho, jak relativní může být to, čemu říkáme „realita“.

Tento princip přesně zapadá do koncepce nového historického románu, jehož záměrem je nabídnout četářům pohled na historickou skutečnost z jiných perspektiv, soustředit se na aspekty, které klasická historiografie opomíjí. Podle J. J. Marcelo²⁷ se Posse snažil narušit zažitá stereotypy v interpretaci historických událostí s tím, že i když se historické prameny opírají často o přímá svědectví popsaná v kronikách a zprávách samotnými účastníky těchto událostí, mnohdy se mohlo jednat o slepé opakování obecně rozšířeného mýtu, o poplatnost tehdejšímu režimům, které měly zájem na tom, aby byla historie v kronikách zachycena v jejich prospěch. A tak, podíváme-li se na historické události „tarotovými očima“, můžeme dojít k překvapivým závěrům. V případě Lopeho de Aguirre, jehož historikové jendohlasně zařazují do nechvalně proslulých kapitol dějin Ameriky, to platí možná o to více, protože díky tarotu

²⁷ ARMAS MARCELO, J.J. Lope de Aguirre, Príncipe de la libertad. El País. 8.8.1979 [online]. [cit.2011-06-16]
Dostupné z: <http://www.elpais.com/articulo/cultura/OTERO_SILVA/_MIGUEL/Lope/Aguirre/Principe/libertad/elpepicul/19790808elpepicul_13/Tes>

pochopíme, že pojmy dobro a zlo mohou být velice relativní a že v podstatě není možné zjistit objektivní pravdu, jelikož jsme vždy zatíženi určitým úhlem pohledu.

Filozofie Tarotu je založena na energetickém systému universu, respektive na principu vzájemné interakce pozitivních a negativních energií, která je základní podmínkou existence jako takové. Bez tohoto vzájemného působení by naše existence ztratila veškerou dynamiku, přestala by se vyvíjet a jakákoli změna k lepšímu by byla nemožná. Někdy bychom si samozřejmě přáli setrvat v období, kdy se nám daří, nebo eliminovat veškeré negativní vlivy z našeho života, brzy bychom však zjistili, že tento stav je velmi omezující a zabraňuje jakémukoli dalšímu rozvoji. Vzájemné působení pozitivní a negativní energie může někdy vyústit dokonce tak, že si dva vzájemně ne sebe působící jevy nakonec svou roli vymění a stanou se svými vlastními protiklady.

Zdá se, že tento princip protikladnosti a zároveň vzájemné jednoty je hlavním stavebním kamenem románu *Daimón*, na němž autor založil svou interpretaci příběhu Lopeho de Aguirre, aby se pokusil narušit do té doby jednostranné negativní vnímání této historické postavy a aby o ní vytvořil mnohem komplexnější představu se všemi pro i proti. Sám Posse totiž pociťoval protikladnost Aguirreho osobnosti, jeho vnitřní boj mezi démonem a géniem, jeho „úžasně barbarství“.

Román je koncipován jako kombinace deseti tarotových karet: Soud, Ďábel, Císařovna, Císař, Eso, Zamilovaný, Věž, Blázen, Viselec a Slunce. První čtyři karty patří do tzv. Velké arkány, která obsahuje nejdůležitější karty z celého tarotového balíčku - karty představující ústřední archetypální témata duchovní cesty člověka. Zbývající karty náleží do Malé arkány a mají o něco jednodušší symboliku. V souladu s principem energetického systému a vzájemné propojenosti protikladů v sobě karty skrývají jak pozitivní, tak i negativní významy, jejichž interpretace závisí na konkrétních okolnostech, kombinacích a v neposlední řadě také na fantazii vykladače, do jehož role se v našem případě staví Abel Posse.

Je otázkou, zda Posse je skutečně znalcem Tarotu do té míry, abychom mohli jeho výkladu připisovat hlubší význam. Některé jím zvolené kombinace karet a s nimi souvisejících příběhů podle odbornice na výklad Tarotu²⁸ naznačují, že autor se spíše mohl nechat inspirovat

²⁸ CAJTHAMLOVÁ, Marie. [online]. [cit. 2011-07-26]
Dostupné z: <<http://vykladkaret-mariecajthamlova.cz/menu/tarot>>

pouze povrchním významem karet, tj. jejich fyzickou podobou a symbolikou. V některých případech se totiž význam zvolené karty poněkud vzdaluje od symboliky, kterou naznačují události popsané v dané kapitole. K poselství příběhu se tedy s největší pravděpodobností dostaneme výkladem jednotlivých karet zvlášť. Možnostem interpretace se věnuje následující kapitola.

6. Duchovní cesta Lopeho de Aguirre jako symbol duchovního přerodu Latinské Ameriky

Tarot připouští existenci minulých životů, a tedy reinkarnaci. Reinkarnace není náhodná, dochází k ní v případě, že je potřeba vyřešit určité problémy z životů minulých, posunout se ve vývoji na vyšší úroveň. Tento princip posloužil Possemu k vykreslení duchovního vývoje, kterým musela Amerika projít od dob svého objevení a Lope de Aguirre se stává symbolem typického přistěhovalce, který přijíždí do Ameriky s touhou po získání bohatství a moci, které by mu po návratu do Evropy zajistily blahobytný život na vyšší společenské úrovni, postupem času se však začíná s Amerikou ztotožňovat, přestává se cítit a být okolím vnímán jako cizinec, ba co více, začíná kriticky nahlížet na Evropu, z níž vyšel a jejíž zákony a hodnoty mu kdysi připadaly tak vlastní. V románu Aguirre prožívá několik inkarnací, díky nimž se stává svědkem klíčových událostí americké historie, a během nichž se skutečně posunuje dál, prochází překvapivou vnitřní proměnou, a to nejen na úrovni duchovních hodnot, ale pomalu a nenápadně se ocitá na „druhé straně barikády“, začíná pociťovat dokonce vyčlenění ze skupiny evropských přistěhovalců – dobyvatelů, jeho iberské kořeny se rozplývají v minulosti a domorodým obyvatelstvem začíná být naopak vnímán jako jeden z nich.

6.1 Karta Poslední Soud²⁹

Karta Soud symbolizuje příchod pozitivních změn a nových začátků. Přináší nové možnosti, které se nám otevrou, podaří-li se nám úspěšně uzavřít staré záležitosti a vzít si z nich ponaučení. V souvislosti s reinkarnací se interpretuje jako postup ve vývoji, přerod do vyšší úrovně. Podmínkou tohoto přerodu je však nutnost vnitřní proměny, která je jediným klíčem k tomu, abychom sami sebe vysvobodili z problémů. Pokud tuto proměnu odmítáme nebo se nám nezdaří, může karta Soud naopak naznačovat posun na vyšší úroveň v negativním slova smyslu, tedy vystupňování všeho negativního, co si z minulého života s sebou přinášíme.

Výchozím bodem románu je rok 1561, tedy rok smrti Lopeho de Aguirre. Abel Posse mu však daruje další život a Aguirre vstává z hrobu, aby jako dobyvatel pokračoval ve své výpravě za novým územím a bohatstvím, o němž věřil, že se skrývá

²⁹ ZIEGLER, Gerd. *Tarot, Mirror of the Soul*. York Beach: Red Wheel/Weiser, 1988. s.31

kdesi v útrokách pralesa. Důvodem tohoto zmrtvýchvstání je jakýsi neklid, který zúčastněné osoby pociťují v tichu hrobky, nedokážou se smířit s vlastní nečinností, s nicotou, proto raději paradoxně volí pokračování útrpné výpravy v čele s Aguirrem, dávají přednost strastem, které je na cestě potkávají, raději znovu podstupují kruté zacházení ze strany Aguirreho, jenom aby mohli i nadále být „muži dělání“ (hombres del hacer)³⁰, což bude později předmětem autorovy kritiky.

Jak naznačuje význam karty Soud, toto znovuzrození dává velký potenciál pro pozitivní změny, které jsou nicméně podmíněny uvědoměním si svých starých omylů. Z počátku se zdá, že je Aguirre na dobré cestě, popisuje pocit volnosti, který se ho zmocnil po smrti, jakmile se duše osvobodila od těla. Nicméně poté přichází zlom a Aguirre, místo aby se vydal novou, lepší cestou, si náhle vzpomene, čeho nestačil před smrtí dosáhnout a začne pociťovat silné nutkání pokračovat v započatém díle:

Al principio la alegría de morir, el placer de liberarse del cuerpo [...] ¿pero eso cuanto dura? : nada, la nada...“ Ahora parecía recordar: „!Y la rabia por lo que no se tuvo, por lo que no se hizo, por los amores, por las venganzas, por todo lo que hubo bueno y malo! !El oro, las mujeres, El Dorado! !Yo digo que nada está descubierto! Que nada está concluido!³¹

(Nejdříve radost z umírání, požitek z osvobození se od těla [...] Ale jak dlouho to vydrží? Nic, nicota...“ Zdá se, že si právě vzpomněl: „A ten vztek, co všechno člověk nevládnul, co všechno neudělal, kvůli lásce, pomstě, kvůli všemu dobrému i zlému, co bylo! Zlato, ženy, El Dorado! Říkám, že nic není objeveno! Nic se neuzavírá!)

Evidentně tedy není na vnitřní proměnu připraven, lpí stále na starých hodnotách a principech. Navíc oplývá neskutečnou houževnatostí až fanatismem s nimiž se pouští do boje se vším, co se mu staví do cesty. Kladný potenciál karty Soud tak zůstává prozatím nevyužit a Aguirre pouze stupňuje veškeré své vlastnosti a schopnosti do extrémní podoby, ať už se jedná o jeho sobectví, sexuální náruživost až perverzi, krutost, potřebu neomezeně vládnout, atd.

³⁰ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.44.

³¹ Tamtéž. s.14.

Podle Tarotu má přemíra čehokoli vždy destruktivní účinek, protože chybí výše zmíněná rovnováha pozitivních a negativních energií. Tento destruktivní princip se v knize několikrát opakuje a vždy, když dojde k vystupňování určité situace do extrémní podoby, nakonec dojde k destrukci, která představuje konec jedné Aguirreho inkarnace a uzavření dalšího cyklu jeho duchovní proměny, potažmo i proměny americké společnosti. Posse tak člení americkou historii do cyklů, jejichž konec vždy symbolizuje zlomový bod, kdy nastávají zásadní změny.

Aguirre stále dál naslouchá svému vnitřnímu hlasu, hlasu „d'ábla“, jemuž vděčí za svou existenci. Na jeho radu se stále více upíná k tělesným požitkům a duši považuje za „starou tetku, co se věnuje vyšívání a zatuchlým ctnostem starců a nemocných.“³²

Důležitou podmínkou pro realizaci pozitivních změn podle Tarotu i určitá míra nadhledu, osobní zaujetí je vždy překážkou. Stejně jako Aguirre, ani ostatní evropští dobyvatelé nevyužili velkolepé možnosti nově nalezeného území, když se nedokázali oprostít od svých osobních zájmů a jejich destruktivní ale i autodestruktivní síla byla o to mocnější.

Karta Ďábel³³

Karta Ďábel je jednou z karet, jejichž smysl je velmi často vykládán chybně. Abychom jí porozuměli, musíme se oprostít od zažitých představ, kterou v nás d'ábel na první pohled vyvolává. Skrývá v sobě totiž nesmírnou tvořivou sílu, symbolizuje plodnost, propojení energie vesmíru a země, které nás inspiruje ke kreativě a dává nám sílu uskutečnit i ty nejodvážnější plány, znamená schopnost vidět i to, co je na první pohled ostatním skryto. Velmi charakteristickým rysem d'ábla je smysl pro humor, jímž se vyznačují lidé, kteří jsou schopni „vidět“³⁴ skutečnou podstatu světa. V přeneseném smyslu tak d'ábel dává najevo své povznesení nad způsobem, jakým ho lidé démonizují. V d'áblu se skrývá i moudrost poznání, že veškeré touhy, stereotypy a vlastnictví vedou vždy k frustraci a utrpení. Člověk ale není schopen k tomuto poznání dojít jinak, než na základě vlastní a často hořké zkušenosti. Teprve když se osvobodíme od předsudků a moralistických omezení, budeme schopni dosáhnout

³² POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.31.

³³ ZIEGLER, Gerd. *Tarot, Mirror of the Soul*. York Beach: Red Wheel/Weiser, 1988. s. 45.

³⁴ Tamtéž. s.46.

opravdové radosti a vidět přítomnost boha ve všech věcech kolem nás. Důležité je ale vědět, že se nesmíme nechat těmito tvůrčími silami ovládnout, pak by se naopak staly naším nepřítelem. Je třeba přijmout, co nám život nabízí, ale zůstat stát nohama na zemi.

Jak je vidět, Ďábel v sobě překvapivě skrývá výše zmíněnou protikladnost více, než kterákoli jiná tarotová karta. Je tedy velmi pravděpodobné, že málokdo z těch, kteří si knihu *Daimón* přečetli, byli od první chvíle povzneseni nad ustáleným významem tohoto symbolu a že v nich ďábel dokázal vyvolat jiné než negativní asociace. Autor tedy velice chytře vybral název této karty jako titul pro svou knihu, jejímž záměrem, jak sám říká, bylo rehabilitovat³⁵ osobnost Aguirreho, jenž byl pro mnohé ztělesněním zla.

Na počátku příběhu skutečně dochází k tomu, že Lope de Aguirre se plně nechává ovládat svým vnitřním ďábelským hlasem v negativním slova smyslu. Se svým příslovečným ateismem a odporem vůči katolickému náboženství se neutíká k bohu, ale ke svému ďáblu, který je pro něj jediným rádcem a jemuž vděčí za svou existenci.

Jakákoli zmínka o bohu Aguirreho dráždí a zneklidňuje, podezírání katolickou církev z pokrytectví, tuší, že mnozí kněží sami nejsou schopni v boha věřit. Autor tak do románu vkládá silnou kritiku katolické církve, jejíž zkosnatělost vystupuje na povrch díky kritickému pohledu jednak Aguirreho, ale především domorodých obyvatel Ameriky, kteří se svým odlišným pohledem na životní hodnoty nedokážou pochopit, že Evropané ve jménu svého boha odmítají bohatství, které jim nabízí sám život, místo toho si libují ve své ubohosti, lpějí na vlastnictví, neustále s sebou nesou tíhu viny, přirozené záležitosti života jsou pro ně hříchem. Svě tělesné potřeby tak uspokojují s prostitutkami, které však pro ně přestávají být lidskými bytostmi, stávají se věcmi, které nemají duši, proto spojení s nimi nelze chápat jako hřích.

Aguirre tedy neskrývá svůj odstup vůči církvi, nicméně i on jednoho dne pocítí nutkání zbavit se ďábla ve svém nitru, a dobrovolně podsoují rituál exorcismu pod vedením kněze, které mu způsobí nesmírné fyzické újmy a na dlouho ho upoutá na lůžko, nicméně hlas ďábla zůstává.

³⁵ ARACIL VARÓN, María Beatriz. *Daimón de Abel Posse: Hacia una nueva crónica de América* [online]. [cit.2011-06-30]. Dostupné z: <http://www.biblioteca.org.ar/libros/300075.pdf>

V této fázi ale Aguirre zažívá zvláštní zkušenost. Jedné noci se probudí a zjistí, že mu nohy olizuje samice pantera. Magický pohled jejích zelených očí ho natolik uchvátí, že ani není schopen pocítit strach. Od té noci se mu jeho jizvy po vymytání ďábla začou zázračně hojit. Zde je opět jasně patrný odkaz k Tarotu, panter je jedním z atributů karty Královna, která v knize následuje po Ďáblovi, a představuje symbol transformace a vnitřní proměny, jejímž základním předpokladem ale je právě překonání strachu. Tento moment je tedy pravděpodobně klíčovým v příběhu Lopeho de Aguirre, v jehož nitru se pomalu a nenápadně začíná připravovat velká změna, k jejímuž dovršení bude ale ještě muset urazit velmi dlouhou cestu.

6.3 Karta Císařovna³⁶

Císařovna představuje ženský a mateřský princip ve všech svých podobách, jejími hlavními znaky jsou krása, láska, moudrost, intuice, soucit, spojení nejvyšších duchovních hodnot s jejich pozemskými formami. Spojuje v sobě i mužskou plodivou sílu a ženskou odevzdanost, díky mužskému aspektu se projevuje i jako vládkyně. Přítomnost mužské principu je na kartě výtvarně znázorněna pomocí různých falických symbolů, které Posse rovněž používá k vykreslení dalšího fantastického příběhu Aguirreho a jeho výpravy.

Karta Císařovna naznačuje spojení rozdílných aspektů bytí, nevědomí (Měsíc) a vědomí (Slunce) a představuje tak další krok k vnitřní transformaci. Důležité je, že tato karta se orientuje na budoucnost a odvrací se od minulosti.

V této kapitole se Aguirre se svou výpravou dostává na území řeky Amazonky, které před ním objevil Francisco de Orellana. Posse tak navazuje na skutečnou historickou událost, jíž však v knize připisuje jiné datum. Následně se odvíjí další z podivuhodných Aguirreho dobrodružství, které jsou již čistě dílem autorovy fantazie. Aguirre se se svou družinou ocitá v království Amazonek, kde vládne naprostá přirozenost, královna i princezny chodí nahé, nepovažují za nutné zakrývat tělo oděvem. Všem Aguirreho mužům se dostává vřelého přijetí, podmíněného však splněním úkolu – oplodnit královnu i její princezny. „Dobrovolně poražení“ se Aguirreho muži ujímají svého úkolu.

³⁶ ZIEGLER, Gerd. *Tarot, Mirror of the Soul*. York Beach: Red Wheel/Weiser, 1988. s.120.

Posse opět poukazuje na rozpor mezi proklamovanou duchovní úrovní Evropanů a jejich nízkými cíli, když ironicky podotýká, že mnozí vyzvali na souboj a přepluli obrovské vodní masy oceánu jen proto, aby v Americe nakonec uviděli úplně nahou ženu a mohli se jí zmocnit.³⁷ Tato pověst bílých přistěhovalců se rychle rozšířila jak mezi obyvateli, tak mezi zvířaty a dokonce i rostlinami, čímž autor ještě umocňuje svůj ironický a zesměšňující tón.

Aguirreho muži se tedy setkávají s moudrostí, štědrostí, krásou, harmonií, které na ně zpočátku mají magický účinek, stávají se z nich krotké bytosti, které jako by zapomněly na svůj původní přístup k ženám, kdy fyzické spojení s nimi představovalo spíše zuřivou pomstu vůči něčemu, co je jim přísně zapovězeno. Byli přesvědčeni, že našli hledaný Ráj³⁸.

Nicméně jak říká Tarot, jakýkoli extrém má vždy negativní důsledky. Podle Posseho³⁹ je navíc typickou autodestruktivní vlastností lidské rasy přesycení se vším, čeho se nám dostává v neomezeném množství, neschopnost odhadnout zdravou míru a včas se zastavit. Aguirreho muži už nepohlížejí na své princezny jako na obdivuhodné bytosti, jejich nahota se jim zajídá, nutí je chodit oblečené nebo dokonce převlékat se za jeptišky, aby mohli znovu zakusit pocit dobyvatele, který se zmocňuje zapovězené kořisti.

Když se jejich mise blíží ke svému završení, princezny Amazonky své muže přizvou k symbolickému rituálu – za svitu měsíce s nimi navštíví podvodní chrám v měsíčním jezeře. Měsíc v tarotu symbolizuje podvědomí, tento rituál tedy představuje cestu do hlubin vlastního podvědomí, k němuž se princezny snažily své muže dovést. Posse však píše, že Aguirreho muži byli „spíše plavci v povrchových než v hlubokých vodách“⁴⁰, nedokázali se odevzdat vodám svého podvědomí, které představují „nový impuls a pramen života“⁴¹.

³⁷ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.58.

³⁸ Tamtéž. s.69.

³⁹ Tamtéž. s.69.

⁴⁰ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.74

⁴¹ Tamtéž. s.74

Na první pohled se tedy zdá, že ani tato zkušenost nepřinesla své ovoce, avšak u Aguirreho lze najednou pozorovat, že začíná získávat schopnost nahlížet na věci s určitým odstupem, zmírňuje se jeho impulsivnost a je dokonce schopen racionálního zhodnocení situace. Uvědomuje si, že měli na dosah ruky vše, o čem se jim jinak mohlo pouze zdát, ale byli neschopni brát, když se jim dávalo, a naopak neznali míru tam, kde brát neměli. „Zoufale neschopni míru“, jak je charakterizovala sama královna Amazonek (str. 75), se opět uchýlili ke svým původním přízemním kratochvílím a k honbě za bohatstvím El Dorada. Tak se uzavírá další z inkarnací Lopeho de Aguirre, kterou lze interpretovat i tak, že se evropská krev začíná mísit s krví americkou a dává tak vzniknout novým rasám míšenců, kteří jsou již legitimními Američany. Vznik nového ducha – spojením esence evropské a americké

6.4 Karta Císař⁴²

Císař je symbolem spojení moudrosti a světské vlády, tj. skutečnost, pravá vůdčí povaha obsahuje pokorné podřízení se kosmickým zákonům, dále představuje dynamiku a moc. Klade důraz na blaho celku, pro něž je schopen se obětovat, ukrývá v sobě tvořivý potenciál, způsobený energií Slunce, a naznačuje tak počátek nového životního úseku, což může v tomto případě znamenat expanzi do nových území nebo rozšíření pravomocí, začátek nového slibného projektu, případně i otcovství. Na duchovní úrovni může tato karta symbolizovat nové poznání a nová odhalení nebo určité dramatické zkušenosti. Pokud Císař své moci využije rozumně, dají se očekávat pozitivní změny. Zneužije-li ale moc k upevnění svého dosavadního postavení, ustrne ve svém vývoji, jeho autorita se mění v autoritativní nadvládu a potlačuje každou vzpouru již v zárodku. Tento postoj se mu nevyhnutelně stává osudným a znamená konec jeho vlády.

V kapitole nazvané podle karty Císař se Aguirre doslechne, že veškeré nalezené bohatství se předtím, než je naloženo na loď a odvezeno do Evropy, shromažďuje na severu země. Vydává se tedy se svou výpravou tímto směrem a při další ze svých inkarnací se ocitá ve městě Cartagena de Indias, kde se stává svědkem zásadních proměn, které se udály během období, kdy Aguirre se svou výpravou putoval na území Amazonie.

⁴² ZIEGLER, Gerd. *Tarot, Mirror of the Soul*. York Beach: Red Wheel/Weiser, 1988. s.22.

Karta Císař zde nejspíše symbolizuje moc Španělské koruny nad územím svých amerických kolonií a její vývoj v průběhu staletí. Posse vytváří mozaiku složenou z krátkých nahlédnutí do historie města Cartagena de Indias od dob jeho objevení Španěly až do autorovy současnosti. Toto město si vybral jako symbolický příklad zřejmě proto, že se vždy jednalo o významné centrum obchodu, v 16. století se stalo městem „encomendadorů“ a sídlila v něm španělska Inkvizice, bylo obsazováno vojsky různých národů, až nakonec dospělo k vyhlášení samostatnosti a nezávislosti na Španělské koruně a vysloužilo si tak označení „Hrdinné město“⁴³. Cartagena zde tedy může představovat symbol samostatnosti a postupného oslabování moci Španělské koruny nad americkým územím.

Posse stanovuje příchod Aguirreho do Cartageny na 15. června roku 1719, což je ale zřejmě jedno z fiktivních dat, které se v knize objevují ve snaze zvýšit věrohodnost příběhu navozením iluze, že se jedná o některou z klíčových historických událostí. Mozaika obrazů z historie Cartageny je evidentně velmi anachronicky uspořádána, v textu najdeme jednak přímé zmínky o Inkvizici, encomiendě a obchodu s otroky, tvrdých represích vůči psanému slovu, tedy odkazy přibližně do 16. století, ale objevují se v něm také určité pasáže, které mohou odkazovat k dalším momentům z historie města. Posse například používá množství portugalských, francouzských nebo anglických slovíček i vět psaných kurzívou, pomocí nichž vyjadřuje multikulturní prostředí, které se během doby v Cartageně vytvořilo díky tomu, že v době od 16. do 18. století se Anglie, Francie y Portugalsko neustále pokoušela toto město s větší či menší úspěšností obsadit a pozůstatky jejich dočasné přítomnosti stále trvají.⁴⁴

Po příchodu do Cartageny má Aguirreho družina pocit, že se záhadným způsobem ocitla v Evropě. To evidentně odkazuje na podobnost zátoky Bahía de Cartagena se stejnojmennou španělskou zátokou, po níž získala své jméno. Posse píše, že ve městě vládne tak čilý ruch, že ani Sevilla ve své době⁴⁵ se tomu nemohla rovnat. Zmínka o Seville naráží zřejmě na objevení Bahía de Cartagena Španělem Rodrigem de Bastidas, který pocházel právě ze Sevilly. Aguirreho lidé tedy přicházejí do Cartageny symbolicky jako její objevitelé i dobyvatelé zároveň. Zjišťují však, že Amerika v 18.

⁴³ Wikipedia, [online]. [cit. 2011-07-27]. Dostupné z: <http://es.wikipedia.org/wiki/Cartagena_de_Indias>.

⁴⁴ SUÁREZ FERNÁNDEZ, Luis. RAMOS PÉREZ, Demetrio. *Historia general de españa y américa*. Madrid: Ediciones Rialp, S. A., 1990, vol. 9, part 2. s.85.

⁴⁵ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.82

století již žije jiným rytmem a že jejich osvědčené dobovatelské metody začínají být zastaralé. Vládne zde čilý obchodní ruch a místo jednoduchých dobovatelských strategií přicházejí na řadu rafinovanější zbraně. Jméno Lope de Aguirre již nikomu mnoho neříká, jeho pověst přežívá jako nejasný mýtus, který u nikoho nevyvolává respekt. Abel Posse tak zřejmě naznačuje posun ve vnímání epochy conquistadorů ze strany amerických obyvatel evropského původu, v jejichž očích se dávná sláva conquististy stává vzdálenou minulostí a nejdůležitější hodnotou je obchod a vydělávání peněz. Amerika tedy začíná žít svým vlastním životem, v němž ale evropský vliv neúprosně kraluje a zatlačuje do pozadí původní obyvatele a jejich kultury. Veškeré vymoženosti, důkazy evropského pokroku, začínají ovládat americké kolonie, jsou předmětem obchodu s domorodci, kteří zaslepeně vyměňují často bezcenné předměty za zlato a jiné bohatství a jsou tak Evropany bezostyšně ožebračováni.

Na počátku této „Cartagenské“ inkarnace se zdá, že se Aguirreho vnitřní ďábelský hlas znovu probouzí v plné síle a s ním i jeho touha po neomezené moci, uplatňuje tvrdé represe proti psanému slovu (odkaz k inkvizici), posiluje svou autoritu, stále bojuje s živými i „mrtvými“. Při oslavách výročí říše Marañón, které Aguirre stanovil na den, kdy zavraždil Fernanda de Guzmána, jeho předchůdce ve funkci vůdce výpravy do El Dorada⁴⁶, se však Aguirre náhle zamýšlí nad smyslem svého počínání, pozvolna začíná přehodnocovat své postoje a sám začíná pochybovat o smyslu conquististy. Uvědomuje si, že silou může nová teritoria pobýt pouze zdánlivě a povrchně, může dosáhnout jejich vlastnictví, nezanechává v nich však žádnou hlubší stopu. Stejně tak vnímá i pozici Španělské koruny na americkém území. Sami obyvatelé Cartageny se již necítí být v područí Španělska, přestože toto území stále oficiálně Španělům patří. Aguirre stvrzuje svůj rebelský postoj vůči Španělsku a posílám další dopis králi Filipu V, v němž vyhlašuje svou další vzpouru a konstatuje, že Španělsko sice dobylo americká území, nikoliv však srdce jeho obyvatel.

[...] te traigo nuevo testimonio de mi alzamiento, que es el eterno alzamiento de América.⁴⁷

Přináším ti nové svědectví o mé vzpouře, která je věčnou vzpourou Ameriky.

⁴⁶ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.79.

⁴⁷ Tamtéž. s.99.

Aguirre se v dopise dotýká i nezdaru Španělska v šíření katolické víry mezi americké domorodce. Posse zde opět vyjadřuje ostrou kritiku katolické církve a jejího počínání v koloniích, když ústy Aguirreho říká:

Os digo, Dignísimo Señor, que a este gigante de las Indias, que es América, sólo la tenéis tomada por el borde [...]. Os digo que vuestro imperio sobre estas tierras es ilusorio [...]. Se equivocan tus consejeros del Santo Oficio: es justo que estas tierras estén más de parte del Demonio que de Dios; porque si fue en nombre de Dios que estas gentes padecieron tu azote, por demás claro está que prefieran probar del lado de Satán. Estos pueblos no están conquistados aunque sí temporalmente vencidos, [...]. Sus dioses siguen vivos [...] y viven de la forma más fuerte: en el corazón de la gente; de modo que sembrar tantas iglesias es sólo una forma de encubrir la realidad..⁴⁸

(Říkám vám, Velevážený Pane, že z tohoto obra, jímž Amerika je, jste se zmocnil pouze jeho okrajů [...]. Říkám vám, že vaše moc v těchto zemích je pouze iluzorní. [...]. Tví poradci Svaté Inkvizice se mýlí: je správné, že tato území stojí spíše na straně Démona než na straně Boha, protože jestliže ve jméno Boha museli trpět pod tvým bičem, je nadmíru jasné, že budou chtít vyzkoušet, co je to Satan. Tyto národy nebyly dobyty, pouze dočasně přemoženy, [...]. Jejich bohové jsou stále živí [...] a žijí v té nejsilnější podobě: v lidských srdcích; budování tolika kostelů je tedy pouze způsobem, jak zakrýt realitu.)

V těchto slovech se skrývá nejenom kritika pokrytectví katolíků, kteří si nedokážou přiznat svůj neúspěch, ale lze v nich možná najít klíč k rozluštění úlohy, kterou v románu zastává Démon. Je pravděpodobné, že Démon v knize opravdu nepředstavuje negativní fenomén, jak je tradičně vnímán, ale figuruje zde pouze jako protiváha evropského Boha na Americkém kontinentu. Ve prospěch této interpretace Démona hovoří i to, že náboženské praktiky domorodých kmenů a jejich šamanů mohou být spojovány s magickými silami, které byly katolíkům nesrozumitelné, a proto byly určitým způsobem „démonizovány“. Mezi takovéto magické praktiky patří bezesporu i Tarot. Aguirreho duchovní cesta, kterou v románu absolvuje, by se tedy dala interpretovat jako hledání vlastního boha, k němuž inklinuje od svého příchodu do Ameriky, nejprve z pozice vzpoury vůči bohu evropskému, který je mu násilím vnucován, posléze však z důvodu jeho nalezení ve svém vlastním nitru.

⁴⁸ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.100.

V dopise Filipu V, ohlašujícím vzpouru, se hovoří o tom, že Španělsko vlastní pouze okrajové části amerického území. Aguirre dále prohašuje:

¿De qué vale conquistar un sólo fuerte, un sólo puerto? Mejor será llevarlos a librar batalla en el interior [...] allí donde se nuestro territorio.⁴⁹

(Jaký význam má dobytí jednoho jediného silného přístavu? Lepší bude přimět je k bitvě ve vnitrozemí [...] tam kde je naše teritorium.)

O rozdílu a symbolickém významu pobřeží a vnitrozemí píše například peruánský historik Jorge Basadre⁵⁰, který používá termíny „Oficiální Peru“ (Perú oficial) pro označení státu s hlavním městem Lima, kde je již patrný vliv evropské civilizace, a „Hluboké Peru“ (Perú profundo), zahrnující území hor, prales a vnitrozemí, tedy území původních obyvatel, kde lze nalézt nejhlubší kořeny původních kultur. Stejným způsobem lze chápat i Aguirreho prohlášení o svedení bitvy o vnitrozemí, tedy o „hluboké kořeny“, které již Aguirre považuje za vlastní.

6.5 Karta Eso disků⁵¹

Symbol disků je v Tarotu spojen s bohatstvím, obchodními aktivitami, úspěchy na burze, zkrátka se všemi matedriálními hodnotami a se vším, co lze zachytit lidskými smysly. Znamená nám životní příležitost, která není důsledkem našeho snažení, ale osud nám ji přináší, abychom ji využili. Může být tedy signálem, že před sebou máme „zlaté období“ prosperity. Co se týče ekonomických otázek, je tato karta veskrze pozitivní.

Jiná však bude její interpretace, budeme-li se ptát na naše osobní štěstí. Staví před nás otázku, zda raději setrváme ve stavu, který je momentálně naší jistotou, nebo zda budeme ochotni obětovat něco ze svého pohodlí a snažit se dosáhnout duchovní svobody a štěstí, přestože tato cesta může přinést chvíle nejistoty a pochybností.

⁴⁹ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981.s.98.

⁵⁰ ARGUEDAS, José María. *La soledad cósmica en la poesía quechua*, Fuenlabrada: Ediciones Cátedra,1961.s.77

⁵¹ ZIEGLER, Gerd. *Tarot, Mirror of the Soul*. York Beach: Red Wheel/Weiser, 1988. s.157.

V kapitole Eso disků se opět odvíjí další z Aguirreho fantastických příběhů, v nichž se Posse nechává inspirovat základním významem karty, tedy penězi a materiálním dostatkem. Po fiasku v Cartageně se Aguirre opět stahuje do vnitrozemí a mezi jeho lidmi vládne pocit zklamání. Staré zbraně už nemají sílu, Aguirreho neobratné počínání v Cartageně se brzy rozkřikne a pověst conquistadorů tak definitivně bere za své – sláva dob conquisty končí a společnost se začíná orientovat na jiné cíle.

U Aguirreho lze pozorovat rostoucí propast mezi ním a jeho družinou, která stále prahne po zlatě a moci, zatímco Aguirre se začíná držet zpátky, na smělé plány jeho družiny reaguje velice neutrálně, bez jakéhokoli nadšení. Vytrácí se jeho výbušnost, kdy při sebemenším náznaku rozdílnosti názorů neváhal přikročit k tvrdým trestům. Zdá se, že začíná pociťovat únavu a možná tuší, že jeho „bitva“ je předem prohrána a že jeho osvědčené zbraně již na moderní praktiky evropské civilizace v Americe nestačí. Je tedy poražen společností, z níž sám původně vyšel. Vůči této společnosti však sám zaujímá kritický postoj, protože tuší neblahou pravdu, že veškeré zlo, které s sebou přinesla nadvláda Evropských panovníků, je stále přítomno, pouze je rafinovaně maskováno za vznešené dvorní způsoby a formality, právní oficiality atd., původní zhoubné principy však zůstávají stejné:

El Viejo comprendió que el poder de los emperadores europeos era ahora terrible: habían sabido incorporar la ciencia a su maldad de siempre.⁵²

(Starý pochopil, že moc evropských panovníků je nyní hrozivá: dokázali využít vědy ve prospěch své věčné ničemnosti.)

V souvislosti s rozkvětem obchodu naráží Posse na obchodní dovednosti Židů, které jim posléze ve společnosti vysloužily nepříliš lichotivou pověst. Popisuje klíčící antisemitistické názory ve společnosti a plynule tak přenáší děj knihy do Německa 20. století, do období druhé světové války a Hitlerova tažení proti Židům. Člen Aguirreho výpravy, Žid Lipzia, byl potrestán nejen za své obchodování, ale především obviněn z okultismu a pokusů o praktikování alchymie, která ho měla dovést k přeměně kamene ve zlato. To symbolizuje relativně málo známé, ale o to intenzivnější propojení

⁵² POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981.s.94.

nacistického hnutí s okultismem a černou magií, které mělo za důsledek zneužití tzv. Protokolů sionských mudrců a demonizaci Židů jako celosvětového nepřítele.⁵³

Američtí indiánští mudrcové v knize označují blížící se nacistickou éru za období „černého slunce“. Toto označení na první pohled vyvolává zdání, že se jedná o některý z dalších kosmických cyklů, na jejichž existenci je založeno vnímání času u amerických Indiánů. Černé slunce je však významným esoterickým symbolem, jehož původ sahá do dávné historie, v současné době se však neblaze proslavil jako symbol nacistického a později také neonacistického hnutí, které se rozšířilo jak v Evropě, tak i v Americe, a dodnes má své aktivní stoupence.

Černé slunce má své místo také v alchymii⁵⁴, kde představuje konečnou fázi tzv. Opus Magnum, neboli Velkého díla alchymistů, jehož dílem byla výroba kamene filosofů a k přeměně neušlechtilých látek (kamene) ve zlato. Během konečné fáze Velkého díla docházelo k černání kamene, proto tedy černé slunce. V průběhu Velkého díla mělo docházet ke sjednocení protikladných principů.

Kromě toho může černé slunce odkazovat i k řádu svobodných zednářů, jelikož původ tohoto řádu je často spojován se spirituální alchymií, s níž má některé společné rysy, tj. přeměnu původní substance ve vyšší stupeň. V případě alchymie je to přeměna této substance ve zlato, v zednářství pak přeneseně zušlechtění lidské duše.

Černé slunce na jednu stranu tedy věští příchod nacismu a přeneseně také konec původních indiánských říší v Americe (Posse zde dává do souvislosti holocaust i útlak amerických indiánů Evropany), na druhou stranu ale naznačuje blížící se uskutečnění duchovní proměny Lopeho de Aguirre.

Ještě předtím než je Žid Lipzia jako „démon alchymista“ Aguirreho katem mučen, stačí Aguirremu prozradit velké tajemství své alchymie a jeho slova potvrzují výše uvedenou souvislost mezi výrobou zlata a duchovní proměnou:

⁵³ GOODRICK-CLARKE, Nicholas. *Black Sun: Aryan Cults, Esoteric Nazism, and the Politics of Identity*. New York: New York University Press, 2003.

⁵⁴ PRIESNER, Claus. FIGALA, Karin. *Lexikon alchymie a hermetických věd*. Praha: Vyšehrad, 2006.

Es sólo un símbolo, Lope. [...] Ése es el poder, no el que creen estos torpes. [...] El oro que te queda después de largo camino es sólo una forma de decir. Hay un oro, sí, pero espiritual. Buscándolo te has transformado. Resurrección, te vas renacido... [...] Quedas transformado tú [...] Dignidad. Sabiduría...⁵⁵

(Je to jen symbol, Lope. [...] V tom je ta moc, ne to, co si myslí tihle tupci. [...] Zlato, které získáš po dlouhé cestě je jenom takové rčení. Existuje zlato, to ano, ale duchovní. Při jeho hledání se proměníš. Vzkříšení, znovu se narodíš... [...] Jsi to ty, kdo se proměňuje. [...] Důstojnost. Moudrost...)

Jak uvidíme níže, Lipzia tak předesílá, co se stane po nalezení onoho zlata v El Doradu. Aguirreho výprava se na základě získaných indicií vydává dále směrem, kde El Dorado údajně leží. Cestou se doslechnou o álhorní plošinu, kde ještě přežívá velmi starý národ „obrů zakladatelů“⁵⁶. Podle mého názoru zde lze opět nalézt souvislosti s nacistickým hnutím, jehož kořeny sahají do vzdálenější historie, cca do 19. století, kdy žila madame Blavatská⁵⁷, jejíž kniha *Tajná doktrína* se stala impulsem pro vznik hnutí založeného nadřazenosti určité rasy. V této knize popisuje vznik lidstva a sedm ras, z nichž lidstvo pochází. Čtvrtou z těchto ras byli obři, obyvatelé Altantidy, jejichž kultura byla velmi vyspělá, jejich morálka však postupem času poklesla tak, že jejich území bylo pohlceno oceánem. Někteří jedinci se však zachránili a dále předávali svou moudrost v pořadí páté nově vzniklé rase - rase Árijců. Tato kniha byla tedy z pochopitelných důvodů účelově zneužita nacistickým hnutím. Jelikož se ale údajně jedná o dílo, jemuž nelze připisovat historiografickou váhu, Posse zde tuto zmínku o bájných obrech neboli zakladatelích árijské rasy náležitě ironizuje, když pokles jejich morálky vyjadřuje jejich homosexualitou.

Na své cestě do El Dorada dále Aguirreho lidé potkávají tančící masu 50 000 osob, která hledá „Zemi beze Zla“ (*Tierra sin Mal*)⁵⁸. Jedná se o kmen kočovných indiánů Guaraní, kteří putovali zřejmě především za novou půdou, ale v jejich mýtech pojem „*Tierra sin Mal*“ skutečně existuje⁵⁹. Posse zde zmiňuje další konflikt – válku

⁵⁵ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981.s.116.

⁵⁶ Tamtéž. s.123.

⁵⁷ [online]. [cit. 2011-06-12]

Dostupné z:<http://www.tajemstvi.mysteria.cz/nacisticka_mystika_a_okultismus.htm>.

⁵⁸ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.124.

⁵⁹ CLASTRES, Hélène. *La tierra sin mal. El profetismo tupí guaraní*. Buenos Aires: Ediciones del Sol, 1993. s.94.

indiánů Guaraní (1752 – 1756), která byla důsledkem protestu těchto kmenů proti připojení území, které obývaly, k Portugalsku. Pokud by se tyto kmeny dostaly pod nadvládu Portugalska, hrozilo jim otroctví, pod Španělskou vládou nikoliv. Posse zde užívá skutečné datum události, opět ji však interpretuje odlišně. Ve skutečnosti válka dopadla ve prospěch kmene Guaraní, Posse však hovoří o banditech, kteří vydrancovali jezuitské misie⁶⁰ a nakonec se připojily ke Španělsku a kmen Guaraní porazili.

Nakonec Aguirre přece jenom nalézá vytoužené El Dorado v podobě dun tvořených zlatým pískem. Písek zde symbolizuje nepřenostnost duchovní zkušenosti, „duchovního zlata“, které osud štědře nabízí v podobě zamyšlení se nad životem a následné volby svého vlastního osobního štěstí. Opět se zde však uplatňuje lidské společnosti vlastní sebedestruktivní princip a tento velký dar, který se ude nabízí, zůstává většinou nepochopen a tedy nevyužit. Setrvávání v naprostém materiálním dostatku naopak vede k destrukci dosavadního systému a nastává konec další z románových inkarnací. Aguirreho lidé zde, stejně jako v průběhu celého románu, představují vzorek běžné společnosti, která se postupem doby diverzifikuje a vyvíjí, tento vývoj se však realizuje zatím pouze na materiální úrovni, společnost je ovládána konzumem a průměrností, z jejichž zajetí se prozatím neumí vymanit.

Naproti tomu Aguirre zde dospívá do klíčového bodu, který bude dále představovat zásadní zlom v jeho životě. Pochopí, že toto stadium není konečné a že je potřeba posunout se ještě dále. Pociťuje prázdnotu a nedostatečnost materiálního zabezpečení, vytrácí se význam jeho pozice vůdce a vládce impéria Marañón a jeho vnitřní hlas se podouhé době opět ozývá a nabádá ho k uskutečnění poslední z jeho velkých zrad – opustit Marañonce a soustředit se na svůj osobní život.

Tento obrat v ději Posse opět propojuje s historickou událostí – povstáním peruánských domorodců v roce 1780, vyprovokovaným potomkem Inků, José Gabrielem Condorcanqui Nogerou⁶¹, který převzal jméno Tupac Amaru II. Ve skutečnosti se jednalo o snahu domorodců vymanit se s konečnou platností nejen z područí corregidorů, ale i celé Španělské koruny a zamezit tak dalšímu vykořisťování ze strany Španělů. Důsledkem tohoto hnutí za nezávislost bylo vyvraždění celé rodiny

⁶⁰ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.125.

⁶¹ Wikipedia. [online]. [cit. 2011-06-25].

Dostupné z:<http://es.wikipedia.org/wiki/T%C3%BApac_Amaru_II>

Tupaca Amaru II a tvrdé represe. Ani po smrti Tupaca Amaru II se však snahy o osamostatnění nepodařilo vymýtit.

V románu je Aguirre během svého pobytu v zemi Paytiti (El Dorado) navštíven delegací, kterou k němu vysílá „nový Inka“ (el nuevo Inca)⁶², ve skutečnosti Tupac Amaru II, který se sám prohlásil Inkou a králem Peru, se záměrem spojit se s ním proti Španělsku. Aguirre se překvapivě vzdává El Dorada a odevzdává svou družinu do područí Inků, čímž je symbolicky posouvá na tu nejnižší úroveň. Oprošťuje se tak od svazujících pout moci, která rovněž činí člověka nesvobodným. Ve skutečnosti se v této epizodě tedy nachází na území Peru, a tak se vydává na cestu do Machu Picchu, kde se setkává s Huamánem v roli duchovního vůdce, a ten mu postupně bude odkrývat cestu k poznání.

6.7 Karta Milenci⁶³

Základním význam této karty je fyzická přitažlivost a láska, spojení, přátelství. Milenci symbolizují protiklady, které jsou k sobě vzájemně přitahovány. Tato dualita je obsažena ve všech aspektech naší existence a vztah mezi mužem a ženou je tedy na této kartě zvolen jako její typický symbol. Každý pokus o sblížení a propojení je vyjádřením naléhavé potřeby dosáhnout ztracené jednoty. Muž i žena v sobě obsahují protikladnost mužského i ženského principu, jejichž kombinace se navenek projevuje v podobě individuálního charakteru osobnosti. Psychologické výzkumy prokazují, že náš partner odráží vždy naši duchovní úroveň a spatřujeme v něm to, co sami u sebe postrádáme. Partnerské soužití je tedy životně důležitým krokem k poznání. K tomu však nelze dospět jinak než vlastní praktickou zkušeností. To vyžaduje, abychom se otevřeli radosti, extázi, vzájemnému obohacení, ale abychom také zakusili bolest, boj a nakonec destrukci, potřebnou k dalšímu růstu. Pouze pokud dosáhneme vnitřní jednoty a harmonie, můžeme dospět k sebepoznání, a štěstí, které hledáme kolem sebe, můžeme nalézt pouze uvnitř sama sebe. Na první pohled banální milostná tematika v sobě tedy skrývá mnohem hlubší poselství a moudrost a má zásadní význam pro další vývoj děje knihy.

⁶² POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.132.

⁶³ ZIEGLER, Gerd. *Tarot, Mirror of the Soul*. York Beach: Red Wheel/Weiser, 1988. s.26.

Posse využívá jak vizuální, tak duchovní symboliky této karty téměř do posledního detailu. Dává Aguirremu zakusit veškeré aspekty, které spojení dvou bytostí přináší, od prvotní extáze až po konečnou destrukci, a připravuje ho tak na další postup v jeho pomalu se završujícím procesu poznání.

Nejvýraznějším vizuálním symbolem karty je svatba krále a královny. Svatbu tedy Posse zvolil i jako výchozí bod této kapitoly. Aguirre prožívá velmi silný milostný příběh s jednou ze svých osudových žen, Sor Ángelou, kterou poznal v raném mládí a která na něho celý život čekala za zdmi kláštera. Jak říká Tarot, Aguirre je tedy připraven přijmout svůj protějšek, objevit aspekty své vlastní osobnosti, které do této doby zůstávaly pod povrchem, byly „uzavřeny v klášteře“. Jméno jeho nevěsty je opět symbolické - Sor Ángela neboli anděl může představovat protipól Aguirreho vnitřního démona, jehož hlas Aguirreho až doposud jednostranně ovládal. Sor Ángela tedy jako zrcadlo Aguirreho duše tedy naznačuje, že i Aguirre v sobě ukrývá božský element. Sor Ángela analogicky rovněž není pouze jednostranným ztělesněním elementu božského a i ona cítí přítomnost svého vnitřního démona, který se naopak zrcadlí v Aguirrem.

Aguirre Ángelu odvádí z kláštera a spolu se vydávají na cestu do Machu Picchu, kde se setkávají se svým průvodcem Huamánem. Huamán zde je údajně literárním protějškem kronikáře Inků, Felipe Huamána Poma de Ayaly⁶⁴, který sepsal kroniku s názvem Nová kronika a dobrá vláda (Nueva crónica y buen gobierno). Posse tuto postavu zvolil do role průvodce nejspíše proto, že stejně jako Machu Picchu bylo objeveno až ve 20. století, i kronika Huamána de Ayaly byla nalezena v jednom z knižních archivů teprve v roce 1908⁶⁵ a Huamán tak, stejně jako Aguirre, opět prožívá své symbolické znovuzrození a zaujímá zde postavení duchovního vůdce.

Machu Picchu se tedy stává dějištěm dalších zásadních událostí. Poloha ve výšce 2 500 m.n.m. propůjčuje místu mystickou atmosféru, jelikož je městem, které „žije napůl v nebi a napůl za zemi“⁶⁶ a v přeneseném smyslu se v něm spojují duchovní a materiální roviny existence. Symbolizuje však také cestu do historie a k dávným

⁶⁴ ESTEVES, Antonio R. La novela de la conquista: Daimón, de Abel Posse. s.171. In: Actas del XII Congreso de la Asociación Internacional de Hispanistas (1995b), sv.6. [online]. [cit. 2011-06-25].

Dostupné z: <<http://cvc.cervantes.es/literatura/aih/>>

⁶⁵ Wikipedia. [online]. [cit. 2011-07-27].

Dostupné z: <http://es.wikipedia.org/wiki/Felipe_Guam%C3%A1n_Poma_de_Ayala>

⁶⁶ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.150.

kořenům původní jihoamerické civilizace. Proč však Aguirre, původem Evropan, nevolí cestu ke kořenům vlastního národa? Posse tak vyjadřuje skutečnost, že iberské kořeny bývalých conquistadorů začínají být definitivně zapomenuty a jejich domovem je nyní Amerika, jejíž kořeny je nutno poznat a dospět tak k poznání sebe sama.

Aguirre prožívá nejprve období plné euforie, vášně a vzájemného porozumění se svou ženou Ángelou, postupně se však dostávají k dalším etapám manželské životní zkušenosti, k odcizení a rozporům, nejprve nenápadným, později však vrcholícím onou výše předznamenanou destrukcí, kdy Aguirre svou ženu usmrtí nožem. Dalším z vizuálních symbolů, které se objevují na kartě Milenci, jsou kopí, jimiž jsou lemovány okraje karty. Tato kopí představují konflikt mezi svobodou a omezením, spojením a nezávislostí, které jsou nedílnou součástí jakéhokoli vztahu. Nůž, jímž Aguirre svou ženu zabije, může být chápán jako toto kopí, jímž se Aguirre zbavuje veškerých svých omezení.

Zajímavé je, že Posse nechá přijít Aguirreho do Machu Picchu ještě předtím, než je toto místo vůbec pro zbytek světa objeveno.

6.8 Karta Věž⁶⁷

Význam této karty se do jisté míry prolíná s kartou Milenci a s ní spojený příběh je vložen do příběhu předchozího. Na kartě je většinou znázorněna věž, do níž uhodil blesk a zapálil ji. Z vrcholu věže se dolů vrhají dvě postavy, muž a žena. Karta představuje nemilosrdnou, avšak očištnou sílu ohně, který bez milosti zničí vše, co se ocitne v jeho dosahu. Věž se otřásá v samotných základech a dochází k jejímu úplnému zhroucení. V přeneseném smyslu se jedná o lidské ego, jehož základy jsou otřeseny, a všechny staré jistoty, jichž se člověk snaží držet, se najednou rozplývají. Jediné, co po absolutním zhroucením dosavadního života zůstává, je důvěra, že tato transformační síla má svůj důvod a nakonec vyústí v nesmírně cennou životní zkušenost. Období zoufalství a beznaděje tedy mohou být paradoxně nejplodnější fáze osobního růstu, pokud ovšem správně pochopíme jejich podstatu a účel. Věž je současně jednou z nejvýznamnějších karet pro uzdravování. Stejně jako odstranění podebraného zubu osvobozuje celý organismus, tak i ukončení stagnujících vztahů a situací, které brání

⁶⁷ ZIEGLER, Gerd. *Tarot, Mirror of the Soul*. York Beach: Red Wheel/Weiser, 1988. s.47.

růstu, je klíčem k uzdravení duše. Tato „zborcení věže“ k přicházejí proto, že je potřebujeme a dokonce pro ně sami vytváříme podmínky, ať vědome či nevědomě. Dokážeme-li tyto zákonitosti rozpoznat a přijmout, otevírá se před námi cesta ke skutečnému osvobození a transformaci.

„Aguirre baja de la altura“⁶⁸ (Aguirre sestupuje z výšky), píše Posse na počátku kapitoly s názvem Věž. Má na mysli Aguirreho odchod z Machu Picchu do nížiny, kde se opět setkává se svými Maraňonci a opět pozoruje, jakým směrem pokročil politický vývoj. Posse tak předesílá, že klíčovým symbolem pro tuto epizodu je pohyb dolů z výšin a následné zhroucení, přesně tak, jak naznačuje výtvarné pojetí karty. Machu Picchu zde představuje onu věž, z níž se Aguirre vrhá střemhlav dolů, aby za sebou nechal vše, čím dosud žil, celou svou minulost, a dostal se do bodu nula - počátečního bodu ozdravné etapy.

Tomuto sestupu však předchází období poklidného života v Machu Picchu, kdy láska mezi ním a jeho ženou přechází v přátelství. Aguirre se stále více sžívá s prostředím Machu Picchu a začíná být domorodými obyvateli vnímán, jako by již byl téměř jedním z nich:

A veces eran los Richarte o los Álvarez que hablaban mientras afirmaban las cañas de las tomateras (sin preocuparse mucho de los oídos del Viejo que de algún modo ya no les parecía muy extranjero).⁶⁹

(Někdy o tom hovořily rodiny Richarte nebo Álvarez, když zasazovali kolíky k rajčatům (příliš se nestaraly o uši Aguirreho, který jim už ani nepřipadal jako cizinec).)

Přátelství mezi Aguirrem a jeho ženou začíná pomalu nahlodávat rutina, přerůstající později v naprosté odcizení a deprimaci. Analogicky se vyvíjí i jihoamerická společnost, kde „nenávist dozrála a šířila se ulicemi. Corregidorové ztratili radost ze života: „la subversión arruinaba la fiesta“⁷⁰ (vzpouora narušovala fiestu).

⁶⁸ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.163.

⁶⁹ Tamtéž. s.166.

⁷⁰ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.166.

Společnost tak zakouší stejnou zkušenost. Stejně jako jednotlivci nebo manželskému páru, tak i jí je zapotřebí poznat odvrácenou stranu vzájemných vztahů a konečný rozvrat, aby našla sama sebe a docílila tak vlastního uzdravení. Symbolické osvobození se od minulosti zde dostává konkrétní podobu stále sílícího hnutí ze nezávislost hispánské Ameriky a postupného vzniku samostatných území a republik.

Aguirre tedy sestupuje z Machu Pichchu a ocitá se uprostřed společnosti znepokojené politickými událostmi. Jeho politický postoj je stále protišpanělský, mluví o nutnosti odchodu místokráľů ze země. Je pozván do domu Doňy Inés, své dcery, kde se setkává s Maraňonci a pozoruje, jak se ujali svých nových životních úloh – jsou to oni, kdo nyní tvoří jihoamerickou aristokracii, žijící v blahobytu, sledující nejnovější módní výstřelky, zatímco v zemi stále sílí hnutí za nezávislost. Aguirre na jedné straně vyjadřuje nesouhlas s politikou Španělska v čele s Ferdinandem VII, stojí tedy na straně Ameriky, ale později pocítuje i značný odstup od „vlastních“ lidí, s nimiž dříve sdílel stejné cíle. Najednou nepatří ani k jedné straně a cítí se vyčleněn. Nakonec odchází z domu východem pro černošskou čeládku a v davu se smísí s černochoy a indiány, kteří zvenku pozorují osvětlený salón, kde nerušeně pokračuje veselá zábava, aniž by Aguirreho kdokoli postrádal – symbolicky se tedy Aguirre dostává na úroveň nejnižších vrstev, doprovázen svým sluhou Nicéforem.

Habrá que dar instrucción militar a los monos!⁷¹

(Bude třeba dát vojenské rozkazy opicím!)

Aguirre zde může mít na mysli černošské obyvatele oblasti, do jejichž společnosti byl nedobrovolně „vykázán“. Posse tak využívá stejné metafory, jaká se objevuje v knize *Los perros del Paraíso*, kde se pod pojmem „psíci z Ráje“ skrývají nejspíše revolucionáři z řad indiánů a mesticů⁷². Píše zde o nich, že jsou „insignificantes, siempre ninguneados“⁷³ (bezvýznamní, neustále předmětem pohrdání). Naproti tomu v knize *Daimón* toto pohrdání Aguirre vztahuje sám na sebe, čímž se opět potvrzuje jeho začlenění mezi tyto vrstvy. Narůstá tak jeho vlastní pobouření, tentokrát

⁷¹ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.187.

⁷² MENTON, Seymour. *La nueva novela histórica de la América Latina*. Calzada de San Lorenzo: IEPSA, 1993. s.104.

⁷³ Tamtéž. s.104

totožné s pobouřením černochoů a ostatních domorodců: „Esto no puede quedar así. [...] ¡ Me han ninguneado!“⁷⁴ (To nelze nechat jen tak. [...] Pohrdli mnou!).

6.9 Blázen⁷⁵

Klíčovými slovy pro tuto kartu jsou otevřenost, důvěra, připravenost riskovat, odvaha, svoboda, nezávislost, naslouchání hlasu srdce. Představuje především silný tvůrčí potenciál, symbolicky vyjádřený krokodýlem, jenž je v Egyptě uctíván jako bůh tvořivosti a nositelem nejvyšších tvůrčích možností.

Jedná se o kartu s mnoha významnými vizuálními symboly. Kolem blázna se ve čtyřech spirálách obtáčí pupeční šňůra – symbol spojení s kosmickou jednotou, a předznamenává možnost znovuzrození na všech čtyřech úrovních lidské existence: duchovní, intelektuální, citové a fyzické. Symbol holubice na kartě představuje lásku k sobě samému a druhým. Motýl je symbolem transformaci, jelikož on sám při svém vývoji absolvuje podobnou transformaci housenky v motýla. Hadi, spirálovitě obtočení, symbolizují uzdravení. Dvě dětská tělíčka naznačují, že stávající vztahy musí být přezkoušeny. Krokodýl vyzývá k rozvinutí vlastních tvůrčích sil a možnost prolomit staré zažitě představy o vlastních možnostech a schopnostech.

Boha Dionýsa na kartě kouše tygr, který je symbolem strachu, stejně jako u karty Princezna. Dionýsos však strachu nepodléhá, naopak. Důvěra v existenci, kterou v sobě má, mu umožňuje, aby si pocity strachu uvědomil, aniž by se stával jejich obětí. Je tak osvobozen a otevřen mystickým zážitkům a transpersonálním zkušenostem. Dokázal se vymanit z původních dynamicky působících sil, které člověka stále nutí k tzv. „dělání“.

Blázen v ruce drží nádobu s vodou a oheň – symboly alchymie, které zobrazují proces setkání protikladných sil ohně a vody, jež vytváří energii nezbytnou pro uskutečnění transformace.

Rohy Dionýsa znamenají rozšířené vnímání. Duha kolem jeho hlavy je symbolem celistvosti a jednoty, představuje most mezi nebem a zemí, mezi vnitřním a

⁷⁴ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.187.

⁷⁵ ZIEGLER, Gerd. *Tarot, Mirror of the Soul*. York Beach: Red Wheel/Weiser, 1988. s.13.

vnějším. Květy mezi jeho nohama představují energetický transformační proces. Když jednoduché květy dole na kartě splynou (aktivní a pasivní aspekty), rodí se z nich mnohálístkový korunní květ nahoře.

Prostřednictvím karty Blázen Posse ukazuje, že být bláznem, a tedy nepochopeným většinou populace, je jednou ze základních podmínek k tomu, aby byl člověk schopen vidět a objevit věci, které ostatní nevidí, učinit velké objevy, a co je nejpodstatnější, moci realizovat nejdůležitější a komplikované plány, které ti, kteří jsou omezeni logickým a racionálním myšlením, vnímají jako iluzorní a utopické. Tarot říká, že jsou to pouze naše vlastní omezení, která staví pomyslné zdi kolem nás samých a která musíme překonat. Ve skutečnosti stačí pouze chtít dozvědět se a uskutečnit něco víc. O vnitřních hranicích mluví i Huamán, Aguirreho guru, a odkrývá tak tajemství prokletí všech křesťanů:

Siempre creíste que los límites y las barreras estaban afuera, fuera de ti... [...] Tú y todos los cristianos llevan el incurable mal de no haber nacido... Haces porque no puedes ser. Matas porque temes vivir. ¡Caminas como loco rayando mares y tierras porque tienes enmarañados los caminos de adentro!⁷⁶

(Vždycky jsi věřil, že hranice a bariéry byly okolo, mimo tebe... [...] Ty a všichni křesťané máte jednu nevyléčitelnou chorobu, nenarodili jste se... Konáš, protože nemůžeš být. Zabíjíš, protože se bojíš žít. Putuješ jako blázen, brázdíš moře a pevninu jenom proto, že máš zašmodrchané cesty ve svém vlastním nitru!)

Zajímavá je souvislost mezi významem této karty a skutečným Aguirreho životem. Aguirre sám sebe nazýval „Zrádce“, „Poutníkem“ nebo „Tyranem“, u ostatních si ale díky své pověsti vysloužil přídomek „Blázen“. Může se jednat o čirou náhodu, nebo skutečně jeho šílený příběh dával tušit něco hlubšího, nějakou magickou sílu, která ho vedla stále dál, do „pekla“ jihoamerické džungle, kde nasazoval vlastní život, a která umožnila jeho „duchu“ přetrvat celá staletí.

V poselství karty Blázen i v celé stejnojmenné kapitole lze nalézt jasnou souvislost s učením některých amerických indiánských kmenů a jejich šamanskými praktikami, popisovanými v knihách amerického spisovatele peruánského původu

⁷⁶ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.201.

Carlose Castanedy⁷⁷, jejichž nástrojem k poznání jsou právě výše popisované mystické zážitky, osvobození se od reality, rozšířené vědomí, transpersonální zkušenosti atd. Při bližším zkoumání nejrůznějších nauk a filozofií, v tomto případě Tarotu a indiánské filozofie, nakonec možná vždy zjistíme, že jejich podstata je téměř identická, že zásadní principy duchovních cest se nemění, různé jsou pouze metody jejich dosažení nebo konkrétní národnostní zvláštnosti.

V průběhu celé knihy se objevují poznámky, které souvislost s Castanedovými knihami, popisujícími spisovatelovu osobní zkušenost právě s výše zmíněnými praktikami učení mexických Toltéků, naznačují (boj s mrtvými, „dělání“, schopnost „vidět“, použití drog apod.). Kapitola Blázen se v podstatě shoduje s příběhem hrdiny Castanedových knih, který se rovněž pod vedením svého „guru“, příslušníka indiánského kmene Yaqui, vydává na zpočátku náhodnou cestu k poznání, která se posléze stává jeho vášní a naplněním.

Učení, které Castaneda ve svých knihách popisuje, se v mnohém podobá poselství Tarotu. Zjednodušeně řečeno pomáhá člověku otevřít své vnímání, umět pozorovat věci kolem sebe a vidět jejich skutečnou podstatu, která je na první pohled skryta. Toltécké podpůrné praktiky a cvičení nás nakonec dovedou k tomu, že jsme schopni „vidět“. Toltékové používají výraz „vidoucí“ neboli „zřec“ pro označení osob, které se dostaly na nejvyšší úroveň v praktikování toltéckého učení či šamanismu. Tito lidé za sebou mají dlouholetou praktickou zkušenost a umění vidět skrytou realitu a vnímat harmonii a jednotu vesmíru dovedli na velmi vysokou úroveň, v některých případech až tak daleko, že jsou schopni překonat sama sebe, oddělit své vnímání od fyzického těla, jsou schopni „vidět“ energii, z níž je vesmír tvořen. Je velmi těžké tuto zkušenost interpretovat pomocí slov, protože se údajně jedná o jakýsi zlom ve vnímání, o jediný okamžik, dalo by se říci, že člověk najednou „procitne a pochopí“, ale systém sdělování, na jaký jsou lidé běžně zvyklí, pro tento účel nestačí..) jinou realitu. Jedná se možná o totéž, co tarot zjednodušeně nazývá nahlédnutím do našeho vlastního podvědomí. Pro „vidoucí“ už není podstatné to, co za podstatné považuje většina ostatních lidí, člověk je povznesen nad materiální potřeby, nežene se za zbytečnými cíli a neplýtvá tak svou energií, protože jeho jediným cílem je vnitřní cesta k poznání. Toto

⁷⁷ CASTANEDA, Carlos. *Las enseñanzas de Don Juan*. México : Fondo de Cultura Económica, 2007.

poznání se dá také označit jako vnímání harmonie a jednotnosti celého vesmíru. Stav, který Posse ve své knize nazývá „lo abierto“⁷⁸ (otevřenost). Člověk, který se na takovéto cestě ocitá, je nazýván bojovníkem. Aguirre se tedy postupem času mění z bojovníka, který touží po „vlastnění“ a slávě, v bojovníka duchovního, toužícího po poznání.

Jedním z nejpodstatnějších principů toltéckého učení je nutnost vlastní zkušenosti (to samé nám v Tarotu říká karta Milenci). Každý bojovník, který touží po poznání, chce nejprve vědět, co přesně ho čeká a jak poznání „vypadá“, zřejmě aby se zbavil nejistoty, zda své učednické úkoly provádí správně. Nikdy však neslyší konkrétní odpověď, naopak se zdá, jako by ho učitel schválně napínal a nechával si svou zkušenost škodolibě por sebe. Důvodem je však právě to, že u každého má cesta k poznání jiné podoby, pro každého je tato skutečnost jedinečná a slovy naprosto nepopsatelná.

Lidský rozum je sám o sobě schopen zachytit pouze určité fragmenty skutečnosti a nestačí celistvě pojmout kosmické zákony a jejich harmonii. Proto indiánské kmeny na cestě za poznáním využívají jako podpůrný prostředek nejrůznější halucinogenní rostliny (peyotl, mezcal, ayawasca apod.), které bojovníkům pomáhají lépe se otevřít skryté skutečnosti. Na rozdíl od „civilizovanějších“ kultur však indiáni umějí s těmito drogami nakládat a nezneužívají je, protože to jednoduše nepotřebují. Indiáni totiž mají často své vnímání již otevřeno a drogy jim tak již nic nového nepřinášejí. Právě naopak je tomu u bojovníků jako Aguirre, jejichž brány vnímání zatím zůstávají uzavřené. Aguirre se odjakživa drog i jiných psychotropních nebo halucinogenních látek obával. Nyní se ukazuje, že příčinou těchto obav byl právě strach z narušení onoho „racionálního“ vědomí, dosavadního způsobu vidění věcí a osobního řádu, až nakonec mohl s pomocí Huamána pochopit, že právě tento zastaralý řád je nutné zbortit. Vědomé setrvávání v něm totiž způsobovalo Aguirremu mnoho dalších „strachů“, které se během jeho cesty bojovníka najednou rozplývají. Například strach z toho, že se Aguirre stane nikým, že bude v historii lidstva jen bezvýznamnou nulou. Lpění na důležitosti vlastní osoby je podle toltécké moudrosti jednou z překážek v dosažení poznání. Uvědomění si vlastní nedůležitosti, „marginality“⁷⁹ je tak pro

⁷⁸ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.213.

⁷⁹ Tamtéž. s.201.

Aguirreho zřejmě tou nejtěžší zkouškou. Stejně tak věčný Aguirreho strach z chaosu měl zřejmě svůj původ v obavách z toho dát věcem volný a přirozený průběh, respektovat kosmické zákony, které nejsou závislé na naší tvrdohlavé vůli.

Strach jako takový je jedním z nejdůležitějších překážek, které bojovník musí na své cestě překonat. Halucinogenní rostliny navozují stavy hrůzy, kdy člověk bojuje s nejrůznějšími děsivými vizemi, účelem je však ukázat, že tyto přízraky jsou vždy pouze zhmotněním našeho vlastního strachu. Pokud se jich přestaneme bát, nemohou nás nijak ohrozit. Dalším nezbytným krokem k poznání je podle Toltéků zbavení se nepodstatné vlastní historie. Člověk by se tak měl přestat vracet do minulosti, která je pro další život naprosto nepotřebná. Aguirre se tedy pod vedením Huamána a za pomoci odvaru ayawasca zbavuje strachu, „dehistorizuje se“⁸⁰ a současně tak dochází i k jeho „debestializaci“⁸¹.

Toltécké učení se shoduje s Tarotem i v pohledu na lidskou činnost neboli „dělání“. Člověk se upíná na „dělání“ právě proto, že se bojí existence jako takové, bojí se „být“. Toto prokletí západní civilizace odhalila sama Amerika již v době, kdy se setkala s prvními „muži dělání“:

Esta intensidad de vida creaba un sentimiento de frustración en los europeos, hombres del hacer ordenado [...]. Allí en América todo era ser, de manera que el hacer humano [...] se enfrentaba con una muralla de existencia libre que a ellos les parecía antinatural, subversiva.⁸²

(Taková intenzita života vyvolávala v Evropanech, lidech organizovaného dělání [...], pocit frustrace. Amerika byla ztělesněním bytí, takže lidské dělání [...] naráželo na zeď svobodné existence, která jim připadala nepřirozená, zvrácená.)

Jakmile se člověk odpoutá od „dělání“, může směřovat ke skutečnému bytí a poznání. Aguirremu se to pomalu daří a najednou začíná pociťovat jednotu a harmonii všech věcí, začíná se přibližovat k „otevřenosti“:

⁸⁰ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.214.

⁸¹ Tamtéž. s.214.

⁸² Tamtéž. s.39.

Ese firme triunfo de la no voluntariedad demostraba que su blanquiñoso prurito del hacer esttaba qeubrado en su base. Su sudamericanidad era ya casi completa.⁸³

Toto neochvějné vítězství nevěle ukazovalo, že jeho bělošské puzení k děláni bylo narušeno v samých základech. Jeho jihoameričanství již bylo téměř úplné.

Zajímavé je, že toto odpoutání se od „děláni“, a tedy od zažitých návyků materiálního světa, a započetí duchovní cesty k otevřenosti a poznání Posse spojuje s přeměnou Aguirreho v jihoameričana. Evropu a její kulturu tedy zřejmě považuje za zdroj zkostnatělosti a přežitých zvyklostí, a stejně tak i evropské křesťanství. Amerika pro něj naopak představuje velký duchovní potenciál, který dnešní Amerika zdělila po svých předcích, který ji odlišuje od Evropy, z níž většina dnešních obyvatel vzešla, a který představuje obrovskou devizu pro další rozvoj. Jakmile se tedy obyvatelé dnešní Latinské Ameriky zbaví veškerých pout s Evropou, zbaví se tak historické zátěže a budou schopni lépe využít své vlastní energie a daru života, který jim byl dán.

Posse zde předbíhá současný politický i myšlenkový vývoj v Latinské Americe a nastiňuje tak možný směr, jímž by americká společnost mohla ke svému prospěchu v budoucnu ubírat. Zároveň však překonává i samotné hranice Latinské Ameriky, protože konečné poselství jeho příběhu se stává stejně důležitým a aktuálním v podstatě na kterémkoli místě planety. Posse tak zde Lopeho de Aguirre jako symbol duchovní proměny posouvá mnohem dále než by možná čtenář na první pohled očekával.

Účelem nového latinskoamerického historického románu je původně především demytizace historie. Díky tomu, že Posse opírá poselství své knihy mimo jiné o toltécké šamanství, přináší do diskuse o významu historie další podnět – otázku, zda je vůbec historie a její zaznamenávání pro lidstvo tak důležité, zda pro něj naopak nepředstavuje brzdu ve vývoji a zdroj chybných vzorů, které člověka ovlivňují, a ten je pak neustále zbytečně opakuje. Doslovné zbavení se historie v dnešní době samozřejmě není realizovatelné, obrazně nás však může dovést alespoň k zamyšlení se nad tím, zda nevěnujeme skutečně příliš mnoho času rozumu, slovům, materiálnímu zabezpečení, zkrátka všemu hmatatelnému, místo toho, abychom se alespoň pokusili žít nebo vidět věci, které jsou pro existenci skutečně podstatné.

⁸³ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.213.

V kapitole blázen tedy Aguirre jako bojovník praktikuje nejrůznější techniky založené na toltéckém šamanismu, až nakonec dosahuje kýžené „otevřenosti“. Svět vnímá najednou jako jeden a vše, co dříve vnímal jako chaos, nyní vnímá jako svrchovaný řád. Když se ptá Huamána, co to znamená a co to vlastně vidí, Huamán odpoví: „Son los colores del paraíso perdido“⁸⁴ (Jsou to barvy ztraceného ráje) Dotýká se tak velkého mýtu o Americe, v níž všichni Evropané vždy tušili vysněný ráj a vydávali se tam uskutečnit své sny, jejich výpravy však byly často korunovány zklamáním. Toto zklamání spočívá v mylné představě o skutečném ráji. Dobyvatelé a kolonizátoři ho spatřovali v materiální podobě, z Evropy si s sebou přivezli spoustu zkonstatěných návyků a teprve postupem času měli po vzoru Aguirreho možnost pochopit, že toto bohatství, vysněné El Dorado, je ve skutečnosti bohatstvím duchovním, jak již v kapitole Slunce předesílám Žid Lipzia. Avšak stejně jako pomine účinek podpůrné drogy, pomine i dočasně otevřené vnímání bojovníka, který musí projít ještě mnoha dalšími zkouškami a praxí, aby byl schopen si tuto otevřenost udržet.

A právě v tomto období, kdy Aguirre došel téměř ke konci své transformace a ocitl se na krůček od trvalé otevřenosti, zasáhl do celého procesu americký profesor Hiram Bingham, který dne 24.7.1911 vystoupal až k Machu Picchu a objevil tak pro tehdejší svět zatím neznámé místo. Posse detailně líčí okolnosti příchodu Binghamova, uvádí např., že 24. červenec byl deštivý den, přesně tak, jak popisuje sám Bingham⁸⁵. Záměrem autora je nepochybně zvýšit věrohodnost celého příběhu, aby potom mohl libovolně připojit některá data fiktivní, např. že Bingham dostal informace od místního obyvatele za 30 plechovek piva. V Machu Picchu v době příchodu Binghamova žily dvě místní rodiny – Álvarezovi a Richartovi, s jejichž pomocí se profesor na místo dostal. Nicméně místo nebylo hromadně osídleno, z velké části bylo zarostlé a v zanedbaném stavu. V románu se naopak uvádí, že život v Machu Picchu naplno pulsoval do doby Binghamova příchodu a žily v něm mimo jiné rodiny Álvarezů, Richartů a Aguirrů – Aguirreho rodina je tedy již považována za místní starousedlíky. Tyto místní rodiny již o příchodu Binghamova předem věděly, dobrovolně se připravily na odchod a uvolnily tak prostor další historické epoše. Huamán a jeho lidé ve své moudrosti vytušili, že se blíží

⁸⁴ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.214.

⁸⁵ BINGHAM, Hiram. *Inca Land*. [online]. [cit. 2011-07-27]. Dostupné z:

< http://books.google.com/books?id=fHEWtyRJpJ8C&printsec=frontcover&dq=Inca+Land&hl=cs&ei=rHcyTrfsDcqAOqiWoe0L&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CCkQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false >

konec dalšího cyklu existence jako přirozené součásti života a že nemá smysl se tomuto osudu vzpírat. V románu tedy Bingham našel místo již neosídlené.

6.10 Karta Viselec⁸⁶

Hlavním poselstvím karty je upozornit na skutečnost, že náš život nebo určitý jeho aspekt se zastavil na mrtvém bodě a dále se nevyvíjí, jsme svázáni starými zkostnatělými návyky a předsudky, máme naučen určitý styl přemýšlení a vidění věcí. Pokud se chceme z tohoto bodu posunout, musíme se naučit dívat se na věci jinými očima, vidět skutečnost takovou, jaká je a nic sami sobě nezastírat.

Na kartě je postava viselce obrazně přibita hřebíkem ke dřevu, které symbolizuje všechny staré návyky, a to mu brání kamkoli se pohnout. Viselec má zavřené oči, a je tedy slepý ke všemu, co nezapadá do jeho uzavřeného pojetí světa. Ignoruje tak jakékoli nové impulsy a myšlenky. Navíc má oholenou hlavu - je zbaven vlasů, symbolizujících schopnost přijímat duchovní hodnoty. Viselec už nedůvěřuje ani vlastní intuici, a tak se zdá, že veškeré úsilí je předem odsouzeno k zániku.

Tarot však říká, že i v období největší beznaděje se mohou uskutečnit velké změny. K tomu je ale zapotřebí pokory, kapitulace vlastní vůle a naprosté důvěry ve vyšší „Vůli“, jíž jsme sami součástí. Musíme přestat tvrdohlavě trvat na svých představách o světě, opustit staré vzorce chování, osvobodit se od všech dogmat a otevřít se vyššímu „Já“. Je třeba se podvolit kosmickým zákonům světa. Výsledkem tohoto procesu je schopnost vidět věci v naprosto novém světle, obrácené vzhůru nohama přesně tak, jak symbolizuje poloha viselce na kartě.

Karta viselec nás má přimět k tomu, abychom si položili otázku, v jaké oblasti je náš život zkostnatělý a v jakém bodě se zbytečně zastavil. V předchozí kapitole byl Lope de Aguirre již téměř u cíle, dostal se velice blízko ke stavu otevřenosti a k poznání, avšak jisté okolnosti přerušily dovršení procesu. V přeneseném smyslu to lze chápat opět jako analogii s politickým vývojem. Koncem 19. století se Amerika konečně s definitivní platností vymanila zpod nadvlády evropských conquistadorů a stejně jako Aguirre se ocitla krůček před cílem, tzn. Před možností vybudovat

⁸⁶ ZIEGLER, Gerd. *Tarot, Mirror of the Soul*. York Beach: Red Wheel/Weiser, 1988. s.39.

svobodnou společnost. Tuto šanci však Amerika nevyužila a přešla pouze od jedné formy útlaku k druhé. Jak říká Carlos Fuentes⁸⁷, namísto svobody se v Americe vytvořily pouze další formy nadvlády v podobě diktatur v Mexiku, Peru a Venezuele.

Aguirre po odchodu z Machu Picchu putuje po jihoamerickém kontinentu, znovu prochází pralesem a brazilskou polopouští, kde se k němu dostávají zvěsti o nejnovějším vývoji v různých oblastech Latinské Ameriky. Dozvídá se o působení Zapaty v Mexiku, naráží na mysticismus, šířený Antoniuem Conselheirem, jehož působení v polopoušti vedlo nakonec k vojenskému konfliktu a ke zničení obce Canudos, obývané převážně vesničany, idniány a nedávno osvobozenými otroky. Posse v této kapitole naráží na obchodní aktivity, které spočívaly v obchodování s cukrovou třtinou nebo kaučukem a přinášely s sebou opět vykořisťování domorodého obyvatelstva, nyní však pod hlavičkou svobodné republiky:

[...] (señal del cercano fin de todas las cosas era sin duda el establecimiento de la República, demoníaca institución que empezaba declarando libres a todos para terminar transformando en esclavos a la mayoría).

[...] (známkou blížícího se konce všeho bylo bezpochyby vytvoření Republiky, ďábelské instituce, která nejdříve prohlášovala všechny za svobodné, až nakonec zotročila většinu).

Aguirre pozoruje veškeré společenské i politické dění se stále výraznějším kritickým odstupem. Je si vědom toho, že se opakují stále tytéž chyby, stále se lpí na stejných destruktivních principech, jichž se společnost nedokáže vzdát. S narůstajícím odcizením od společenské skupiny, z níž původně pocházel a k níž také býval mohl patřit, se v něm posiluje propojení s původní divokou jihoamerickou krajinou a jejími obyvateli, kteří už ho také svým způsobem považují za vlastního. Když procházel pralesem, čas od času byl poznán a stromy mu kynuly na pozdrav⁸⁸, nebo se ho ujali jaguáři a opice, kteří se nad ním ze staré známosti slitovali, když onemocněl horečkami. Ve své nedávno nebyté moudrosti si Aguirre začíná uvědomovat, že veškeré záležitosti,

⁸⁷ FUENTES, Carlos. *La nueva novela histórica latinoamericana*. México: Editorial Joaquín Mortiz, 1969.s.11.

⁸⁸ POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos, 1981. s.222.

jichž je svědkem, jsou nicotné ve světle věčné existence universu, jeho mysl se začíná se poddávat již dříve zmíněné „Vyšší Vůli“, není už schopen pociťovat jakékoli pohnutí nad osudem společnosti a dokonce přestává lpět na své vlastní existenci, dříve pro něho tak důležité.

Někdy Aguirre pociťuje nevoli nad moudrostí, kterou našel, a nad tím, že se mu podařilo přiblížit se k otevřenosti mysli. Tento mimořádný stav ho totiž uvrhá čím dál větší samoty a ještě více posiluje jeho marginalitu. Pozoruje na sobě dokonce toleranci, mírnost a nadhled, ale zároveň cítí, že moudrost zadusila jeho životní impuls. Z pohledu společnosti, která člověka soudí pouze povrchně, se tak dostává až na nejnižší společenskou úroveň, když ho při náhodném setkání jeden z členů jeho Výpravy nepozná a hodí mu minci v domění, že se jedná o žebráka.

Dalším stvrzením Aguirreho již téměř plnohodnotného jihoameričanství je pozvání na kongres v Chachapoyas, svolaný v roce 1938. Účastní se ho nejen původní jihoamerické národy, ale především významné reálné i fiktivní osobnosti, které mají vazby k původním civilizacím nebo představují symboly původní americké kultury. Mezi účastníky najdeme literární postavy jako je Martín Fierro, Agapito Robles, přítomni jsou např. José María Arguedas nebo indiánští šamani a zřeci. Přijíždějí dokonce i Vikingové, kteří se kdysi pokoušeli doplout do země Vinland, a nyní jim je proti jejich vůli násilně připisována smutná zásluha, že místo do Vinlandu omylem připluli do zátoky Santa Catalina a objevili tak Jižní Ameriku. Jako by objevení Ameriky byl zavrženíhodný čin, k němuž je lépe se nehlásit. Účastní se dokonce i zvířata a rostliny. Předmětem je přednesení protestu vůči nadvládě bělochů a bilance současného stavu. Celý původní americký kontinent se tak spojuje v jeden velký protest proti násilnému vpádu a stáletrvající nadvládě conquistadorů. Výsledek bilance je alarmující – z 91 milionů místních obyvatel jich na počátku 20. století zbývá pouze 11 milionů, navíc zbavených jakéhokoli vlivu. Posse tak vnáší velmi závažnou „obžalobu“ vůči přistěhovalcům a opět zdůrazňuje jejich destruktivní sílu, která neodvratně vede k likvidaci původních kultur.

Jak ale říká tarotová karta viselec, dokud neupustíme od starých špatných návyků, nebudeme schopni nic změnit. Americká vládnoucí vrstva tak zůstává slepá

k okolnímu dění i alarmujícím výsledkům a vývoj se v tomto okamžiku zastavuje u stále stejného společenského modelu – určité formy útlaku, nadvlády, diktatury.

Do této chvíle se osudy Aguirreho a jihoamerické společnosti víceméně prolínaly a vyvíjely se analogicky. Nyní se však jejich cesty definitivně oddělují. Aguirre tak pouze sleduje, jak se mu americká společnost vzdaluje a pokračuje dále svou vlastní cestou, zatímco původní jihoamerický svět, do něhož Aguirre nyní také patří, pomalu spěje k zániku. Je zde opět možná souvislost s duchovní cestou. Původní americké národy (a tedy i Aguirre) zřejmě podle Posseho úhlu pohledu dospěly k moudrosti a poznání mnohem dříve, a byli tak schopni přijmout nevyhnutelnost vlastního konce jako přirozenou součást života a konec jednoho z cyklů existence, jak je uvedeno již v předcházející kapitole. Černé slunce je zde možno chápat na jednu stranu jako protipól klasického „zlatého“ slunce, jehož kult uctívali Inkové a které pro ně znamenalo zdroj života. Černé slunce pak logicky bude znamenat něco, co vede k zániku života. Odpovídalo by to indiánskému pojetí času, které spočívá ve střídání cyklů, i teorii, na níž je založen tarot – existence všech věcí v protikladech. Avšak vezmeme-li v úvahu, že černé slunce je symbolem neonacistického hnutí, autor ho evidentně opakovaně zmiňuje proto, aby opět kriticky poukázal na genocidu původního indiánského obyvatelstva v Americe, pod níž je podepsáno Španělsko i ostatní kolonizátoři. Proto je na kongresu v Chachapoyas znát hořkost uvědomění si své porážky a nezvratnosti situace. Jako zadostiučinění zúčastněným slouží pouze konstatování, že destruktivní přístup bělochů povede dříve či později k destrukci jich samých. V tu chvíli se v Aguirrem nečekaně probouzí poslední záchvěv touhy po materiálním životě, odmítá se podvolit neúprosnému osudu a opět opouští prales, aby se vrátil k radostem života v civilizaci.

6.11 Karta Slunce⁸⁹

V souvislosti s touto kartou je nejprve třeba zmínit, že nejčastěji se tarotový výklad provádí s 9 kartami. V knize Daimón je karet celkem deset, a přestože existuje mnoho způsobů výkladu, zmínka o výkladu z 10 karet se v prostudovaných pramenech neobjevuje. Zdá se tedy, že karta Slunce je zde navíc. Lze to chápat tak, že karta již nesouvisí s osudem Aguirreho, ale vztahuje se již výhradně k osudu Latinské Ameriky

⁸⁹ ZIEGLER, Gerd. *Tarot, Mirror of the Soul*. York Beach: Red Wheel/Weiser, 1988. s.54.

20. století, pulsující v této době životem a energií, což jsou přesně ty hodnoty, které karta Slunce symbolizuje. Toto tvrzení by odpovídalo i tomu, že Aguirre si nechává znovu, podruhé a naposledy za celou svou metafyzickou existenci, vyložit osud z karet (poprvé si nechává vykládat Židem Lipziou v kapitole Ďábel) a vychází mu karta Viselec, tedy ta, jež je popsána v předchozí kapitole. O kartě Slunce se nová věštba nezmiňuje. Pravděpodobnějším vysvětlením přítomnosti desáté karty bude však nejspíše skutečnost, že i když Posse evidentně podrobně znal významy karet i možnost jejich interpretace v širším smyslu, nemusel přikládat počtu karet takový význam a zkrátka zvolil tolik karet, kolik jich k výstavbě děje své knihy potřeboval. Této verzi nasvědčuje i význam karty Slunce, která se ve své protikladnosti, typické pro všechny tarotové karty, týká jak Aguirreho, tak Ameriky.

Karta Slunce navazuje na kartu Blázen co se týče tvořivé energie, Sluncem se však navíc završuje proces transformace a dochází k uvědomění, naplnění a přichází moudrost a duchovno. Lze to přirovnat ke zrajícímu ovoci – působením slunečních paprsků se rovněž dovršuje proces transformace a ovoce dozrává. Stejně tak dozrává i lidská osobnost. Slunce tedy symbolizuje stav, kdy člověk již pouze neodráží světlo z jiného zdroje (tak jako je tomu u karty měsíc), ale sám ho vyzařuje. Znamená to, že našel své „vnitřní světlo“.

Vizuálně je Slunce znázorněno jako zářící centrum uprostřed dvanácti hvězdných znamení, z jeho nitra vyrůstá růže jako symbol poznání a samotné světlo symbolizuje uvědomění. Veškeré energie jsou nyní připraveny k dispozici pro tvořivý proces a nedochází k jejich zbytečnému vynakládání na boj o moc a další negativní principy. Je zde však ještě jedna překážka – zeď, která obepíná vrcholek hory, zobrazený na kartě. Vrcholek hory představuje absolutní svobodu a poznání, který je prozatím obklopen zdí. Tuto pomyslnou zeď již musí překonat každý sám a je na něm, jakým způsobem toho dosáhne.

Tarot v této souvislosti odkazuje na staré alchymistické praktiky, kdy ke zrodu nového člověka je zapotřebí dokončení procesu transformace nejen na úrovni duchovní, ale i fyzické, tj. zánik vedoucí k opětovnému zrození, jako je tomu i v případě bájněho ptáka Fénixe. Překvapivě se tak dostáváme k další možné interpretaci, totiž že Slunce, na první pohled karta plná optimismu a životní energie, může znamenat zánik a smrt,

kteře jsou jediným možným předpokladem pro následnou reinkarnaci, a tedy pokračování života na jiné úrovni.

V poslední kapitole se Aguirre dostává do období 19. a nakonec i 20. století. Žasne nad intenzitou života, který v Americe pulsuje, je oslněn nejnovějšími technickými vymoženostmi. Prostřednictvím jeho „virtuální“ pouti po různých místech tak Posse skládá obrázek tehdejší společnosti a pokroku jak v Jižní, tak v Severní Americe. Opět jsou zde zmíněny některé klíčové momenty, podle nichž můžeme slešpoň přibližně určit, o jaké časové období a místo se jedná. Zmínka o *fin de siècle* naznačuje konec 19. století, příliv polských Židů, unikajících před pogromem, nás posouvá do období 2. světové války, státní převrat a povstání obrojených sil může např. odkazovat k událostem v Chile kolem roku 1973, nebo k podobným událostem v některé z ostatních jihoamerických zemí. Palacio Pizarro nás přenáší do Peru, deník El Comercio do Ekvádoru, Confitería del Molino pro změnu do Argentiny, atd... Pomocí anglických, italských, německých nebo francouzských slovíček psaných kurzívou (*palm beach, blue jeans, palazzo Farnese, boiserie, Principessa Mafalda, laissez faire laissez passer, Krupp atd.*) Posse vytváří atmosféru multikulturního prostředí, které v té době v Americe panovalo, především však propojení kultur Jižní a Severní Ameriky, a to i na jazykové úrovni (termín *Southamérica*).

Aguirreho zjev působí v takovémto prostředí čím dál archaičtěji, dokonce ho jako domnělého žebráka chtějí odvézt do útulku pro staré. To je pro něho velkou potupou. Popadá ho vztek vůči moudrosti a ovetřenosti myslí, které nabył díky Huamánovi a které ho vyřazují ze společnosti, do níž opět zatoužil patřit. Stává se svědkem jmenování nové vlády a v průběhu ceremonie dochází ke zvratu - probouzí se v něm starý Lope de Aguirre, nedokáže se ovládnout, předstupuje před lid a se slovy „Marañonci, Marañonci...“ se k nim obrací, aby převzal vládu Impéria a pokračoval v úkolu, započatém před několika sty lety. Nicméně zůstává nevyslyšen, jelikož mikrofony, které by jeho proslov přenesly do zadních řad, byly umístěny jinde, než Aguirre stál. Je deportován do vězení a krutě mučen. Znovu vzývá ďábla ve svém nitru, který se probouzí a nabádá Aguirreho k pomstě.

Opět se také setkává s jednou ze svých dávných milenek – poznává ji v postavě Cikánky, u níž si nechává vyložit osud. Zde není příliš jasné, jaký význam může mít

karta Viselec, která Aguirremu ve věštbě vychází. Kromě možné interpretace, uvedené v začátku této kapitoly, se může jednat i o zdůraznění (karta se podruhé opakuje), že se Aguirreho osud právě v tomto stadiu zastavuje a nemůže se posunout dál z toho důvodu, že se i přesto, že se těsně přiblížil k otevřenosti a poznání, nedokázal v nich setrvat a nedokázal od základu přebudovat své hodnoty. To mu znemožňuje dále se vyvíjet a on tak může pouze opakovat stejné předchozí modely chování.

Aguirre prožívá další vášnivý milostný románek a nakonec se pod vlivem milenky přidává na stranu povstalců, kteří se chystají svrhnout současný politický režim. Nadchne se pro myšlenku další zrady, dalšího dobrodružství, znovudobytí moci, další „Výpravy“. Vše probíhá podle stejného scénáře jako na počátku jeho dobovatelské éry, Aguirre se začíná točit v začarovaném kruhu. Jedinou možností vysvobození je tak jeho definitivní zánik, který – jak říká karta Slunce – následně otevře možnost k další reinkarnaci, k dalšímu cyklu existence. Aguirre tak jednoho dne navštíví restauraci a při jídle mu zaskočí kůstka. Po tak dlouhém odolávání všem útrapám světa, mučení, společenským ústrkům se nakonec stává obětí takovéto banální příhody, která způsobí jeho fyzickou smrt.

Vracíme se tak opět na počátek knihy a celá historie by mohla pokračovat podle stejného modelu, v dalším cyklu. Připouštíme-li existenci časových cyklů a reinkarnaci, stejně jako ji připouští tarot, lze říci, že fyzická smrt jako předěl mezi dvěma cykly existence je vlastně ekvivalentem zrození.

7. Závěr

Po prvním přečtení románu *Daimón* se může zdát, že prvořadým záměrem knihy je parodizující a odlehčené ztvárnění dobře známé historické události, že se jedná o určitou fantastickou hru, v níž Tarot souží pouze jako originální výpravový prostředek. Jakmile se však začneme symbolikou Tarotu podrobněji zabývat, překvapí nás, do jaké míry je obsah knihy s Tarotem propojen, a že pro interpretaci díla je základní znalost tarotových karet velmi důležitá, ne-li klíčová. Jedině tak jsme totiž schopni rozluštit autorovo poselství a odhalit hloubku myšlenek, které jsou v díle obsaženy.

Předmětem této práce byl pokus o interpretaci dle základních významů karet, které byly v románu použity, aniž by byl zohledněn jejich vzájemný vliv v dané kombinaci. To by byl úkol pro zkušeného odborníka na Tarot a je velmi pravděpodobné, že takový odborník by došel k naprosto odlišnému závěru. Jelikož je ale z výše uvedeného rozboru patrné, že právě základní významy karet mají logickou souvislost s dějem knihy a přesně do něho zapadají, lze usoudit, že autor postupoval stejným způsobem, tedy že k vzájemné kombinaci rovněž nepřihlížel. Do děje knihy navíc zakomponoval mnohé vizuální symboly, z nichž některé jsou v této práci zmíněny, jejich výčet však zdaleka není vyčerpávající.

Vytvořit příběh podle významů tarotových karet by samo o sobě nebylo až tak neobvyklé. Na románu *Daimón* je však obdivuhodný fakt, že symbolika vybraných tarotových karet téměř přesně zapadá do Americké historie, prolíná se s Toltéckým šamanismem a dalšími filozofiemi nebo náboženstvími. Při opakované četbě odhalujeme stále nové a nové souvislosti a vše do sebe fascinujícím způsobem zapadá.

Knihy kromě toho obsahuje mnoho dalších aspektů, jimiž se tato práce podrobně nezabývá a které by bezpochyby přinesly do výše uvedené interpretace nová objasnění. Jedná se především o narážky na skutečné historické události a osobnosti, jejichž úloha v románu jistě není náhodná, avšak jejich identita je „zašifrována“ a jejich rozluštění by vyžadovalo detailní znalost americké i světové historie.

Domnívám se, že původní klíčový záměr nového historického románu *Jižní Ameriky* – demytizace historie – byl poněkud potlačen a namísto toho se Possemu podařilo vytvořit určitý „duchovní manuál“ pro Ameriku, a nejen pro ni, protože potřeba duchovní proměny je vždy aktuální kdekoli na světě.

8. Resumen

El objetivo del presente trabajo es el análisis de la novela *Daimón* del escritor argentino Abel Posse. El tema clave de la novela es el descubrimiento y la conquista de América a una „resucitación“ de uno de los conquistadores bastante mal afamados: Lope de Aguirre, conocido como Traidor, Tirano, Peregrino a Loco, por su crueldad y rebelión permanente contra todos. La novela fue publicada en 1978 a forma parte de una trilogía (*Daimón*, *Los perros del paraíso*, *El largo atardecer del caminante*), la cual es considerada un ejemplo típico de la nueva novela histórica de la América Latina.

Hay muchos aspectos en el libro que podrían ser objeto de un análisis detallado, puesto que el libro es una galería de diversas formas narrativas, está lleno de materia histórica importante, tiene un estilo muy vivo y variado de lenguaje, etc. Sin embargo, hay un elemento que a primera vista no parece tan importante para la obra, pero después de estudiarlo más detenidamente, terminamos por pensar que se trata de uno de los ejes claves de la obra. Estoy hablando del tarot que el autor había elegido para darle una estructura original al libro. El libro está concebido como una tirada de diez cartas de tarot, cada una de las cuales se refiere a uno de los capítulos del libro. Considerando el tarot la pauta clave para poder interpretar el libro y entender plenamente el mensaje del autor, me he propuesto presentar primero los principios del tarot a después realizar un análisis detallado de las diez cartas del libro *Daimón* e intentar ofrecer las posibles interpretaciones.

Sin embargo, primero el trabajo presenta algunos datos básicos de la vida y obra de Abel Posse, datos básicos sobre el género literario llamado „la nueva novela histórica latinoamericana“, sus orígenes y causas de su surgimiento y los motivos de Abel Posse de escribir sobre el tema del descubrimiento de América y de uno de los personajes tan negativos como fue Lope de Aguirre. Posse mismo dice que con el acercamiento del quingentésimo aniversario del descubrimiento de América todos los autores sienten la necesidad de releer y reescribir la literatura para poder captar el espíritu del presente. Además sienten cierta desconfianza hacia los materiales historiográficos clásicos, los cuales son acusados de presentar la historia siempre desde una misma perspectiva, sin ofrecer interpretaciones complejas. Además de esta desconfianza los autores creen que una historia tan remota como por ejemplo el descubrimiento de América ya es prácticamente irreconocible, puesto que ya no viven los que participaron y nosotros dependemos de lo que quedó escrito. Por eso surgió la

nueva novela histórica que se proponía desmitificar la historia a ofrecer unas perspectivas diferentes de las clásicas.

Lope de Aguirre le pareció a Posse muy fascinante y sentía que llevaba en sí unas contradicciones (algo fantástico y algo brutal a la vez), así que podría servirle como un objeto ideal para someterlo a una mirada desde varias perspectivas y buscar el sentido de sus contradicciones, igual que su nueva importancia para la historia de América.

En el capítulo 5 el trabajo ya se concentra en la interpretación de las cartas de tarot siguientes: El último juicio de los muertos, El Daimón, La Emperatriz, El Emperador, El As de Oros, Los Amantes, La Torre, El Loco, El Colgado y El Sol. El tarot es un instrumento mágico que se basa en la interacción de las energía positiva y negativa, la cual representa la condición básica de la existencia del universo. En breve, tarot dice que para poder existir, todas las cosas que nos rodean, nosotros mismos, todos los acontecimientos que vivimos llevan siempre unas contradicciones dentro de sí, llevan tanto lo positivo como lo negativo. Sin esta interacción no habría acción y por lo tanto ni habría vida. Si entendemos y aceptamos estos principios, nuestra actitud hacia la vida puede cambiar significativamente. Resulta que el tarot es un instrumento ideal para retratar a un personaje tipo Lope de Aguirre y enseñar (claro que con cierto matiz hiperbólico) que lo negativo siempre tiene su opuesto positivo y que a veces hay que liberarse de prejuicios para poder ver mucho más.

La novela Daimón se puede entender como un recorrido a través de la historia latinoamericana a partir del siglo XVI hasta el siglo XX. Posse alude a los acontecimientos que él considera claves para el desarrollo sociocultural de la América Latina y presenta su actitud bastante crítica. El objeto de su crítica es ante todo Europa, de la cual procedieron los conquistadores y cuyo papel histórico en relación a América fue conquistar e intentar imponer su cultura, su religión y que con su comportamiento poco respetuoso causó el fin de casi todas las civilizaciones primigenias del continente Americano.

Aguirre representa en Daimón un símbolo de un sudamericano típico que durante su existencia metafísica de cinco siglos recorre la historia de América y poco a poco se deshace de cualquier vínculo con la antigua Europa, se independiza y su mentalidad llega a ser puramente sudamericana. Así Posse alude al problema de la identidad que es un tema muy importante para los latinoamericanos, debido a la mezcla de culturas importadas de otros continentes que siempre ha habido en América.

Sin embargo, la novela contiene un mensaje universal para cualquier nación y nos hace pensar sobre la vida de manera un poco diferente. Por medio de Daimón critica el materialismo de la humanidad y nos propone otro camino: el espiritual.

9. Résumé

Předmětem této práce je rozbor románu *Daimón* od argentinského spisovatele Abela Posseho. Jeho hlavním tématem je objevení Ameriky a znovuoživení životního příběhu Lopeho de Aguirre, jednoho z nechvalně známých conquistadorů. Struktura díla je koncipována jako výklad z 10 tarotových karet, k nimž se vztahuje děj knihy. Mým záměrem byl od počátku pokus o analýzu významu tarotu v tomto románu, avšak pouze jako zajímavého prvku, oživujícího děj knihy a odlehčujícího závažnost historického tématu. Teprve postupem času, na základě podrobnějšího studia tarotu a jeho principů, se ukázalo, jak významným prvkem je tarot pro celkové pochopení knihy a především pro možnost interpretace hlavních myšlenek autora. Proto je práce zaměřena na detailní výklad symboliky tarotových karet Poslední soud, Ďábel, Císařovna, Císař, Eso disků, Milenci, Věž, Blázen, Viselec a Slunce. Na základě tohoto výkladu pak práce nabízí několik možností interpretace s přihlédnutím k souvislostem s historií a další látkou obsaženou v knize. Román *Daimón* lze chápat jako symbolický průřez americkou historií od 16. století až téměř do současnosti, Posse se dotýká klíčových událostí, které zřejmě podle něj měly zásadní vliv na kulturně historický vývoj v Americe a zaujímá k nim velmi kritický postoj. Lope de Aguirre zde figuruje jako symbol typického jihoameričana, jenž se postupně zbavuje historického pouta s Evropou, osvobozuje se a formuje se jeho jihoamerická mentalita. Román však především obsahuje hlubší zamyšlení nad přístupem k životu, které je aktuální nejen v Latinské Americe. Tento závažný obsah je oživen prvky parodie, karnevalu, heteroglosií apod., což knihu činí velice čtivou, v níž lze navíc při opakovaném čtení nacházet stále nové a nové souvislosti.

10. Summary

The present work is focused on the analysis of the novel *Daimón*, written by Argentinian writer Abel Posse. The novel deals with the discovery of America and the reincarnation of Lope de Aguirre, one of the bad-famed conquerors. The novel is structured as a combination of ten Tarot cards related to the argument of the book. From the beginning my idea was to analyse the signification of the Tarot cards, but just as an interesting element that refreshes the argument of the book. Nevertheless, after having studied the tarot and its principles I have found out how important this is for the general understanding of the book and also the main message of the writer. That is why the work is focused on a detailed analysis of ten Tarot cards: Last Judgement, Devil, Empress, Emperor, Ace of Disks, Lovers, Tower, Fool, Hanged Man and Sun. Based on this analysis, the work offers several versions of possible interpretation in accordance with the historical background and the other topics of the book. The novel *Daimón* can be understood as an overview of the whole American history since the 16th until the 20th century. Posse touches the most important moments that were essential for the cultural and historical development of the American continent and sometimes is very critical. Lope de Aguirre symbolizes a typical South American who slowly forgets his European roots and whose mind starts to be purely South American. However, the novel contains also a deep wisdom that can make all of us think about our approach to life. The other literary forms such as parody, carnival or heteroglossia make the book much more legible.

11. Bibliografie

ARACIL VARÓN, María Beatriz. *Abel Posse: de la crónica al mito de América*. Murcia: Compobell, S.L., 2004.

ARACIL VARÓN, María Beatriz. Daimón de Abel Posse: hacia una nueva crónica de América. *América sin nombre: boletín de la Unidad de Investigación de la Universidad de Alicante "Recuperaciones del Mundo Precolombino y Colonial en el Siglo XX Hispanoamericano"*, sv.5–6, La Unidad, 2004.

ARGUEDAS, José María. *La soledad cósmica en la poesía quechua*. Fuenlabrada: Ediciones Cátedra, 1961. s.77

CASTANEDA, Carlos. *Las enseñanzas de Don Juan*. México : Fondo de Cultura Económica, 2007.

CLASTRES, Hélène. *La tierra sin mal. El profetismo tupí guaraní*. Buenos Aires: Ediciones del Sol, 1993.

FUENTES, Carlos. *La nueva novela histórica latinoamericana*. México: Editorial Joaquín Mortiz, 1969.

GOODRICK-CLARKE, Nicholas. *Black Sun: Aryan Cults, Esoteric Nazism, and the Politics of Identity*. New York: New York University Press, 2003.

POSSE, Abel. *Daimón*. Barcelona: Argos Vergara, 1981.

PRIESNER, Claus. FIGALA, Karin. *Lexikon alchymie a hermetických věd*. Praha: Vyšehrad 2006.

MENTON, Seymour. *La nueva novela histórica de la América Latina*. Calzada de San Lorenzo: IEPSA, 1993.

SUÁREZ FERNÁNDEZ, Luis. RAMOS PÉREZ, Demetrio. *Historia general de España y América*. Madrid: Ediciones Rialp, S. A., 1990, vol. 9, part 2. s.85.

TOMACHEVSKI, Boris. *Teoría de la literatura*. Madrid: Técnicas Gráficas, S.L., 1982.

ZIEGLER, Gerd. *Tarot, Mirror of the Soul*. York Beach: Red Wheel/Weiser, 1988.

Internetové zdroje:

ARMAS MARCELO, J.J. Lope de Aguirre, Príncipe de la libertad. *El País*. 8.8.1979 [online]. [cit.2011-06-16]

Dostupné z:

<http://www.elpais.com/articulo/cultura/OTERO_SILVA/_MIGUEL/Lope/Aguirre/Principe/libertad/elpepicul/19790808elpepicul_13/Tes>.

BINGHAM, Hiram. *Inca Land*. [online]. [cit. 2011-07-27]. Dostupné z:
< http://books.google.com/books?id=fHEWtyRJpJ8C&printsec=frontcover&dq=Inca+Land&hl=cs&ei=rHcyTrfsDcqAOqiWoe0L&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CCkQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false>

CAJTHAMLOVÁ, Marie. [online]. [cit. 2011-07-26].
Dostupné z: <<http://vykladkaret-mariecajthamlova.cz/menu/tarot>>.

ESTEVEZ, Antonio R. La novela de la conquista: Daimón, de Abel Posse. s.171. In: Actas del XII Congreso de la Asociación Internacional de Hispanistas (1995b), sv.6. [online]. [cit. 2011-06-25]. Dostupné z:<http://cvc.cervantes.es/literatura/aih/>>.

Wikipedia, [online]. [cit. 2011-07-27]. Dostupné z:< <http://es.wikipedia.org>>.

Oficiální stránky Abela Poseeho. [online]. [cit.2011-07-27]
Dostupné z: <www.abelposse.com>.